ROK II. № 10 (15)

DZIENNIK URZĘDOWY

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Równe 1 listopada 1925 r.

Poz. 131.

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Dyrektorów Departamentów: I, II, III, IV i Kuratorów Okręgów Szkolnych: Krakowskiego, Lwowskiego, Łódzkiego, Nowogródzkiego, Poleskiego, Pomorskiego, Poznańskiego i Wołyńskiego — w sprawie oświaty pozaszkolnej.

Jakkolwiek troska Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwraca się w pierwszym rzędzie na szkolnictwo, przeznaczone dla młodego pokolenia, nie może jednak, zwłaszcza przy obecnym stanie kulturalnego zacofania w Polsce, spuszczać oka ze spraw kształcenia dorosłego pokolenia. Licząc się w szczególności z faktem istnienia wielkiego procentu analfabetów dorosłych i dorastających, gdyż szkoła powszechna przez szereg lat jeszcze objąć nie zdoła ogółu młodzieży, a także rozumiejąc doniosłe znaczenie pracy nad uświadomieniem narodowem i obywatelskiem mas ludowych, musi Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Pubiicznego rozwijać także usilną akcję w dziedzinie oświaty pozaszkolnej i uważać ją za dział pracy nie mniej doniosły od prac szkolnych.

Polecam zatem Władzom szkolnym, aby sprawie kształcenia dorosłych poświęcały baczną uwagę i roztoczyły nad nią swą opiekę i dozór, zagadnienie to bowiem uważać należy za jedną z donioślejszych spraw państwowych w obecnym okresie kształtowania się ustroju wewnętrznego Rzeczypospolitej.

W szczególności ze względu na to, że w przeważnej ilości wypadków oświata pozaszkolna opierać się będzie musiała na pracy nauczycielstwa, polecam, aby Kuratorowie Okręgów Szkolnych i Inspektorowie zwracali uwagę nauczycielstwa na doniosłość kształcenia dorosłych i zachęcili je do podejmowania pracy w tym kierunku.

Ponieważ dalej kursy dla dorosłych i wykłady, mające na celu uświadomienie narodowe i obywatelskie, muszą mieć ułatwienie w korzystaniu z lokali szkolnych, zarządzam, aby je w jaknajszerszej mierze udostępniono dla prac oświaty pozaszkolnej bez uszczerbku naturalnie dla normalnego toku nauki szkolnej.

Ze względu na to wreszcie, że prace oświatowe wymagać będą prócz tego pomocy naukowych, któremi rozporządza szkoła, zarządzam, aby pomoce te były oddawane do użytku prac oświatowych pozaszkolnych.

Takie rozszerzenie zadań szkoły nie tylko nie przyniesie jej w niczem uszczerbku, lecz czyniąc z niej promieniejące ognisko oświaty w danem miejscu, przyczyni się niewątpliwie do rozszerzenia jej wpływu i podniesienia powagi i zespolenia wkoło niej obok uczącej się młodzieży także pokolenia dorosłych.

Warszawa, dnia 23 lutego 1922 r. L. 332/220/P.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego.
(—) wz. *T. Łopuszański.*

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego

№ 21939/0/25.

W sprawie oświaty pozaszkolnej.

Równe, dnia 23 października 1923 r.

Do

Ogółu Nauczycielstwa
Szkół Średnich i Powszechnych
Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Podając powyższy okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do wiadomości, wzywam wszystkich nauczycieli, którym dobro oświaty ludu i przyszłość Państwa leży na sercu, do podjęcia w jaknajszerszym zakresie pracy oświatowej pozaszkolnej. Gdy dawniej hasłem naszem było: „Przez oświatę do wolności“, dziś, gdy wolność uzyskaliśmy,—niech stanie się naszem hasłem: „Przez oświatę do potęgi“.

Gdy wszyscy pod tem hasłem się zgromadzą, nie będzie obawy o los Państwa.

Za Kuratora: (—) *Stefan Język.*

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego

№ 21935/0/25,

W sprawie bibljoteki dla młodzieży szkół powszechnych.

Równe, dnia 23 października 1925 r.

Poz. 132.

Do

Panów Inspektorów Szkolnych i Nauczycielstwa Szkół powszechnych Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Polecając szczególniejszej uwadze P.P. Inspektorów i Ogółu Nauczycielstwa Szkół Powszechnych sprawę prowadzenia bibljotek dla młodzieży szkół powszechnych, zarządzam, aby zasady administracji bibljotek, wskazane w niżej umieszczonym okólniku Ministerstwa „Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego były wszędzie najdalej do końca grudnia 1925 r. wprowadzane w życie. Panowie Inspektorowie zechcą przy sposobności hospitacji stwierdzać, czy rozporządzenie to zostało ściśle wykonane i dołączać na osobnych załącznikach do sprawozdań hospitacyjnych swoje uwagi o prowadzeniu bibljotek przez nauczycielstwo.

Sprawozdania wspomniane w § 5 instrukcji powinni kierownicy bibljotek wysyłać do inspektoratów szkolnych w pierwszym tygodniu lipca. Panowie Inspektorowie zaś zechcą zbiorowo nadsyłać je najdalej do końca lipca do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Za Kuratora (—) *Stefan Język.*

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie bibljotek dla młodzieży szkół powszechnych.

Wydając zamieszczoną poniżej instrukcję w sprawie bibljotek dla młodzieży szkół powszechnych, wzywam nauczycielstwo szkół powszechnych oraz Inspektorów szkolnych do rozwinięcia żywej akcji i poświęcenia bacznej uwagi tej dziedzinie pracy.

Panowie Kuratorowie Okręgów Szkolnych zechcę wydać potrzebne zarządzenia dla wprowadzenia w życie niniejszej instrukcji i stale troskliwie czuwać nad jej wykonaniem. Sprawozdanie ogólne o stanie bilbljotek, wraz z formularzami, nadesłanemi przez Inspektorów Szkolnych, należy nadsyłać do Ministerstwa corocznie do 15 września.

Warszawa, dnia 23 kwietnia 1925 r. (L. 262/I).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

(—) *St. Grabski.*

INSTRUKCJA

w sprawie bibljotek dla młodzieży szkół powszechnych.

Wizytacje tych szkół powszechnych, w których zorganizowano należycie czytelnictwo młodzieży, wykazały tak duży i dodatni jego wpływ na rozwój umysłowy i moralny młodzieży, iż zachodzi pilna potrzeba zwrócenia nauczycielstwu uwagi na doniosłą rolę bibljoteczek szkolnych oraz udzielenia wskazówek w sprawie ich administracji.

I. Bibljoteka a szkoła.

Bibljoteczka dla młodzieży powinna być czemś nieodłącznem od szkoły powszechnej, jest ona bowiem jedną z najważniejszych pomocy naukowych, równie niezbędną jak tablica i kreda albo mapa Polski. Żywe zainteresowanie młodzieży książkami do czytania podnosi bardzo szybko bezpośrednie wyniki nauczania szkolnego. Lektura bowiem kształci znakomicie umysł, rozbudza zainteresowanie, rozwija inteligencję młodzieży i dostarcza jej w łatwy sposób mnóstwa wiadomości, których niepodobna jest objąć nauką szkolną. Stąd też systematycznie uprawiana lektura objawia się natychmiast nietylko w polepszeniu stanu nauki języka, w gładkiem i płynnem czytaniu, w łatwości opowiadania, w poprawnej pisowni dzieci i t. d., ale również w szybkich postępach w zakresie innych przedmiotów, zwłaszcza zaś w nauce historji, geografji i przyrody.

Pozatem także praca wychowawcza nauczyciela staje się znacznie łatwiejszą w takiej szkole, gdzie młodzież zasmakowała w dobrej lekturze i gdzie kształci uczucia i wolę pod wpływem celowo dobranych książek.

Te bezpośrednie skutki nie wyczerpują jednak ważności lektury w szkole. Nauczyciel powinien sobie uświadomić, że przez należyte zużytkowanie bibljoteki szkolnej prędzej i łatwiej spełnia swą doniosłą rolę: wychowania młodzieży na dobrych i światłych obywateli państwa. Dzieła bowiem literatury pięknej pogłębiają kulturę młodzieży, opowiadania historyczne przywiązują ją uczuciowo do przeszłości i tradycji dziejowej, a szlachetna, ideowa lektura zbliża młodzież do ujmowania zjawisk teraźniejszości z punktu widzenia całości, a nie jednostkowych lub partykularnych interesów. Nakoniec wyrobione przyzwyczajenie do czytania pozwala się spodziewać, że także kontakt z teraźniejszością zjawisk społecznych zostanie utrzymany i że młodzież ta także po opuszczeniu szkoły nie przestanie samodzielnie rozwijać się umysłowo oraz przygotowywać się do obowiązków obywatelskich, czekających ją w dalszem życiu.

Z tych wszystkich względów niepodobna wyobrazić sobie dobrej szkoły, w której nie byłoby bibljoteczki dla młodzieży, a niepoślednią miarą troski kierownika szkoły o stan nauki i wychowania szkolnego jest stan bibljoteki uczniowskiej i sposób funkcjonowania.

II. Wychowawcze obowiązki bibljotekarza.

Odpowiedzialność za księgozbiór szkolny, za jego konserwację i za należyte wyzyskanie do celów wychowawczych i do nauki szkolnej ponosi kierownik szkoły, może on jednak zarządzanie bezpośrednie bibljoteką powierzyć jednemu z nauczycieli.

Czyniąc to, powinien jednak kierownik szkoły pamiętać, że zarządzać bibljoteką jest obowiązkiemj bardzo odpowiedzialnym i że wykonywanie tego obowiązku dae wprawdzie dużo zadowolenia, ale wymaga dość dużej pracy. Książki bowiem wtedy tylko wywrą doniosły wpływ na młodzież, gdy dzieci będą dużo czytały, gdy lektura ich bedzie ciągła, a książka stanie się ulubioną rozrywką dziecka. Osiągnięcie tego celu nie jest rzeczą łatwą, a należyte kierownictwo bibljoteką szkolną wymaga nietylko zapału i pracowitości kierownika szkoły oraz nauczycieli, ale także dużej rozwagi i wielkiego taktu, sporej dozy doświadczenia i pewnej umiejętności technicznej.

Poniżej podaje się wskazówki w sprawie wychowawczych obowiązków bibljotekarza w szkole powszechnej.

Zapał dzieci do czytania książek nie przychodzi odrazu: zazwyczaj wymaga on umiejętnego podniecenia ze strony nauczyciela. By to osiągnąć, bibljotekarz powinien przedewszystkiem poznać książki, znajdujące się w bibljoteczce. Literatura dziecięca wogóle nie powinna być obcą dobremu nauczycielowi, przedewstkiem jednak obowiązuje go znajomość książek, czytanych przez jego dzieci szkolne. Nieraz bowiem na lekcjach różnych przedmiotów wypadnie okolicznościowo zachęcić do poznania książki, omawiającej temat pokrewny traktowanemu na lekcji; czasem odczytanie paru stron z jakiej ciekawej książki, wyjętej z szafy bibljotecznej, zachęci młodzież do jej przeczytania, czasem należy dać głos dzieciom, które podzielą się wrażeniami z lektury, wywołując może uwagi i dyskusję małych czytelników. Przedewszystkiem jednak działać tu należy przy samem wypożyczaniu.

Wypożyczanie książek powino odbywać się przynajmniej dwa razy na tydzień. Nie może ono być suchem „urzędowaniem“ nauczyciela i odbywać się w milczeniu i w pośpiechu. Nauczyciel wypożyczający powinien stale uważać się za dyskretnego doradcę w wyborze książek i dużo rozmawiać z młodzieżą na temat jej lektury. Dzieci bardzo chętnie mówią

o przeczytanych książkach, a inne przysłuchują się temu z zainteresowaniem, nauczyciel zaś, słuchając tych opowiadań i rozmów ustawicznie pomnaża swe doświadczenie w sprawie poczytności i wpływu dziełek, znajdujących się w bibljotece. W ten sposób same dzieci najlepiej zachęcają kolegów do czytania poszczególnych książek. Nauczyciel zaś powinien też w miarę potrzeby doradzać ostrożnie, indywidualizując, t.j. stosując lekturę do usposobienia dziecka i strzegąc się pedantyzmu. W szczególności nie należy młodzieży do czytania książek popularno-naukowych zmuszać, raczej tylko dyskretnie podnosić te ich cechy, które w danym wypadku mogą zainteresować czytelnika. Książki takie należy też dawać tylko tym uczniom, co do których istnieje prawdopodobieństwo, że je wogóle będą czytali.

Dzieci, które czytają bardzo dużo, nie należy hamować, o ile ta lektura nie odbija się ujemnie na nauce szkolnej i na zdrowiu. Przeciwnie, czasem należy takiemu czytelnikowi wypożyczać więcej niż jedną książkę naraz, a czasem znaleźć czas na wypożyczenie mu książki poza godzinami bibijotecznemi. Takie dzieci jednak wymagają specjalnej kontroli, czy istotnie uważnie i w całości czytają książki i czy nie popadają w niebezpieczną powierzchowność pod wpływem masowo pochłanianej i chaotycznej lektury.

Dobry bibljotekarz notuje skrzętnie doświadczenia, zbierane przy wypożyczaniu książek, nauczą go one bowiem wiele o dzieciach, a także o samych książkach. Nieraz okaże się z tych obserwacyj, że dziecko, nie czyniące należytych postępów w szkole, objawia mocne zainteresowanie w pewnym, specjalnym kierunku, albo że uczeń, który na lekcji jest bez zarzutu, ogranicza się wyłącznie do przerabiania zadanych lekcyj, zachowuje zaś zupełną obojętność wobec lektury; nieraz przekona się nauczyciel, że książka, która w jego latach dziecięcych wydawała się mu bardzo zajmującą, nie interesuje bynajmniej jego uczniów i naodwrót.

Doświadczenia te odnośnie do uczniów należałoby zużytkowywać przy ich charakterystyce. Stanowią one ważny składnik w wyrobieniu opinji o umysłowości i rozwoju dzieci. Obserwacje poczynione w stosunku do poszczególnych książek należałoby notować w sprawozdaniach bibljotecznych; stanowić one tam będą niezwykle cenny materjał dla władz szkolnych i pozwolą władzom czynić ciągłe korektury jednolitej akcji w kierunku podniesienia czytelnictwa młodzieży.

Wypożyczając książki dzieciom, należy często pamiętać także o ich rodzinie. Nietylko zachęcić trzeba czasem dziecko, żeby książkę przeczytało także rodzeństwu albo rodzicom, ale niejednokrotnie wypadnie pożyczyć dziecku książkę właśnie

przedewszystkiem z myślą, że przyda się ona i sprawi przyjemność jego rodzicom. W ten sposób zjednywa się dla szkoły starsze pokolenie, a równocześnie rozszerza się znakomicie zakres wpływu kulturalnego szkoły.

III. Rozszerzanie bibljoteki.

Ambicją każdego nauczyciela powinnoby być staranie, żeby jaknajwiększa liczba jego dzieci szkolnych oddawała się lekturze, ambicją kierownika szkoły prócz tego: żeby bibljoteka w jego szkole była jaknajlepiej wyposażona, żeby corocznie przybywało nowych książek, a te, które są, żeby znajdowały się we wzorowym porządku. Z reguły rozszerzanie istniejącego księgozbioru szkolnego, a w wielu wypadkach prawdopodobnie nawet samo założenie bibljoteki zależeć będzie przedewszystkiem od inicjatywy i energji nauczycielstwa, którego rzeczą będzie niezależnie od dotacyj samorządu szkolnego zdobywać środki na powiększenie bibljoteczki szkolnej. Nietrudno będzie na ten piękny cel uzyskać pewne fundusze od ofiarnych jednostek lub od instytucyj finansowych, które dałyby się nakłonić do przekazania części zysku na rzecz oświaty w postaci zakupu książek do bibljoteczek szkolnych. Celem większego zainteresowania ogółu możnaby rozszerzyć bibljoteczkę przez utworzenie działu dla dorosłych, przeznaczywszy na to część zebranego funduszu. Organizując jednak na cele bibljoteki dobrowolne składki rodziców, przedsiębiorstwa dochodowe i t. p. należy zawsze pamiętać o obowiązku ścisłego wyrachowania się z uzyskanych w ten sposób od społeczeństwa pieniędzy. Komisja kontrolująca z ramienia Opieki Szkolnej (Rady Szkolnej Miejscowej) okaże się tu nieodzowna.

Przy zakupnie nowych książek do bibljoteki pamiętać należy, że obecna produkcja wydawnicza obejmuje wiele książek nieodpowiednich dla młodzieży wogóle, a dla młodzieży szkół powszechnych w szczególności. Ułatwią szkołom należyty dobór książek do bibljotek wskazówki istniejącej przy Ministerstwie W. R. i O. P. specjalnej „Komisji oceny książek dla młodzieży“, która poszczególne recenzje i krótkie rezultaty swoich ocen publikuje w kwartalniku, p.t. „Bibljografja Pedagogiczna“. Wykaz książek, ocenionych dodatnio od początku istnienia Komisji do dnia 1 maja 1925 r., pomieszcza się równocześnie w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa.

Szczególną ostrożność należy też zachować przy przyjmowaniu darów książkowych do bibljoteki. W zasadzie jest to oczywiście dozwolone, wypożyczanie takich książek młodzieży możliwe jest jednak tylko wtedy, gdy książka należy do zaleconych przez Ministerstwo lub gdy nauczyciel, włączając książkę do bibljoteki, podpisem stwierdzi w książce inwentarzowej, że

treść książki jest mu znana i że przyjmuje za nią odpowiedzialność.

Techniczna strona prowadzenia bibljoteki jest nie mniej ważna, niż strona wychowawcza. Niejednokrotnie bowiem nieład w bibljotece staje się przyczyną małej jej użyteczności i wywołuje potem zniechęcenie nauczyciela, często też znaczne kapitały marnieją bezużytecznie w bibljotekach źle administrowanych. Dla uniknięcia takich konsekwencyj podaje się poniżej najogólniejsze przepisy regulaminowe, ujęte w szereg krótkich wskazówek dla kierownika bibljoteki.

IV. Wskazówki techniczne w sprawie prowadzenia bibljoteki.

§ 1. Książka inwentarzowa i katalog.

Prowadzenie bibljoteki wymaga założenia:

A) Książki inwentarzowej,

B) katalogu.

Wzór formularza książki inwentarzowej:

Książka inwentarzowa str. . .

L. p.	Autor	Tytuł	Wydawca, miejsce i rok wydania	Liczba tomów	Cena w złotych	Uwagi
1	Sienkiewicz Henryk	Ogniem i mieczem	Ossolineum Lwów 1924	2	5.76	
2	Haberkantówna Wanda	Śmietnik	Książnica Warszawa 1924	1	1.90	
3	Kraszewski Józef Ignacy	Kordecki	Księgarnia Polska P. M. S.	1	6.00	

Objaśnienie.

Ad A) 1. W rubryce: liczba tomów — wpisuje się liczbę, wskazującą, w ile oddzielnych tomów dzieło jest oprawione. Jeśli w jednym tomie jest razem oprawionych kilka różnych dzieł, tom otrzymuje jeden numer, a w rubrykach: „Autor — tytuł“ wymienia się nazwiska wszystkich autorów i tytuły dzieł.

2. Rubryka—„Cena książek“ winna być wypełniana stale, zwłaszcza przy uzupełnianiu bibljoteki drogą zakupu, celem

ułatwienia żądania odkupienia zniszczonej lub zagubionej książki. W rubryce tej należy pomieszczać wartość książki w detalicznym handlu księgarskim.

Ad B) Katalog, który z reguły należy prowadzić prócz księgi inwentarzowej, winien być alfabetyczny według nazwisk autorów, tylko w większych bibljotekach potrzebny jest jeszcze katalog działowy. Każda książka w katalogu zachowuje swój numer według księgi inwentarzowej. W małych bibljoteczkach, liczących po kilkadziesiąt książek, prowadzenie katalogu nie jest konieczne, ze względu na późniejszy rozrost bibljoteczki.

§ 2. Inwentaryzacja.

Po otrzymaniu książki drogą zakupu, przekazania przez władze szkolne, lub z daru, książka wchodzi w skład bibljoteki, przyczem należy.

A) wpisać dokładnie nazwisko autora, tytuł i t. d. w księdze inwentarzowj:

B) zaopatrzyć książkę w pieczęć i wypisać czytelnie numery: na karcie tytułowej, na końcu ostatniej zadrukowanej strony i na nalepce na grzbiecie:

C) Przesłać władzy, instytucji lub jednostce, która ofiarowała książkę, pokwitowanie z odbioru książki z podaniem numeru inwentarza, pod którym została zapisana. Numer inwentarza należy też zanotować na rachunku księgarskim obok tytułu książki, o ile książka została zakupiona.

Uwaga. O ile książka nie została nadesłana przez władze szkolne, lub nie znajduje się w spisie książek dopuszczonych przez władze szkolne do bibljotek szkolnych, należy przed ewentualnem oddaniem jej w ręce młodzieży sprawdzić jej zawartość i wpisać krótką ocenę w rubryce „uwagi".

§ 3. Wypożyczanie książek.

A. Zawiadomienie o dniach i godzinach funcjonowania bibljoteki winno być ogłoszone dzieciom ustnie, a prócz tego umieszczone w miejscu widocznem. Należy przestrzegać punktualnego funkcjonowania bibljoteki. Wypożyczanie przerywa się na 3 tygodnie przed ferjami letniemi, celem uporządkowania księgozbioru, a rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego we wrześniu.

B. Celem należytej kontroli wypożyczeń bibljotekarz winien prowadzić:

a) karty czytelnika,

b) karty książki (w większych bibljotekach).

Karty czytelnika można prowadzić w zeszycie, w którym należy wpisać nazwiska dzieci, uczęszczających do szkoły, alfabetycznie według oddziałów, przyczem w miarę częstości wypożyczań wpisuje się tylko jedno nazwisko u góry stronicy albo po kilka nazwisk na jednej stronie z uwzględnieniem odpowiednich odstępów. Poniżej nazwiska notuje się każdorazowo: datę wypożyczenia książki, tytuł jej, ewentualnie także uwagę dziecka co do treści (wypowiedzianą po przeczytaniu książki), uwagę bibljotekarza w sprawie przetrzymania książki lub zniszczenia i datę zwrotu. Wygodniej jest, jeśli zeszyt będzie odpowiednio porubrykowany. Można także karty czytelników prowadzić, jako oddzielne karty tekturowe z odpowiedniemi rubrykami, ułożone alfabetycznie w odpowiednich pudełkach.

Karty książek w małych bibljoteczkach nie są potrzebne, w większych jednak są one bardzo pożądane. Mogą być one równie jak karty czytelników prowadzone w zeszycie lub na oddzielnych sztywnych kartkach, z zachowaniem odpowiednich rubryk według poniższego wzoru. Dokładna kontrola czytelników i ruchu książek umożliwia łatwe zestawienie danych statystycznych w końcu roku szkolnego.

Autor Karta książki №...............

Tytuł

Data wypożyczenia	Nazwisko czytelnika	Uczeń oddziału	Data zwrotu	Uwagi

C. Katalogi, przeznaczone dla czytelników, nie są w małych bibljoteczkach konieczne. Wyborem kieruje zazwyczaj bibljotekarz, biorąc pod uwagę zamiłowanie czytelnika, specjalne zainteresowanie oraz rozwój umysłowy. Dobrze jest jednak sporządzić spis książek, nadających się do lektury w danym oddziale i powiesić go na ścianie w klasie. Pożyteczne są również częściowe wykazy książek, będących w bibljotece, n. p. sporządzone w formie barwnych plakatów i odnoszące się wyłącznie do jakiegoś tematu, budzącego zainteresowanie w życiu

szkolnem, lub będącego w łączności z nauką. Tak n. p. przy przerabianiu Afryki lub Azji na lekcjach geografji, pojawienie się w klasie takiego plakatu z tytułami kilku książek, traktujących o danej części świata, rozbudzi zainteresowanie czytelników; tak samo można zestawić książki, tyczące się Tatr, krain podbiegunowych, życia morza, historji powstań polskich i t. p.

§ 4. Konserwacja książek.

Obowiązkiem wszystkich nauczycieli, zwłaszcza zaś bibljotekarza jest wdrożenie dzieci do obchodzenia się troskliwie i ostrożnie z własnością publiczną, jaką jest książka z bibljoteki. W niektórych szkołach stosowane są z powodzeniem nalepki, lub pieczątki na książkach, ostrzegające młodzież przed ich niszczeniem. Ustne pouczenia nauczyciela będą tu zawsze pożądane; w szczególności należy przyzwyczaić dzieci, by wypożyczoną książkę niezwłocznie owinęły w papier, aby nie dotykały jej zabrudzonemi rękami i by nie czytały przy jedzeniu. Trzeba również pouczać, by nie śliniły palców przy przewracaniu kartek, nie mięły kartek, nie zakładały rogów, by nie przeginały książki przy czytaniu, rozrywając jej oprawę i by w domu umieszczały książkę w miejscu bezpiecznem, gdzie nie uległaby zniszczeniu. Bezwzględnie też należy przestrzegać, aby dzieci nie czyniły w książce żadnych uwag, dopisków ani znaków oraz by nie niszczyły i nie wyrywały obrazków.

W razie częstszego powtarzania sie wypadków uszkodzeń dopuszczalne jest wprowadzenie odszkodowania pieniężnego; pieniądze zebrane tą drogą należy przeznaczyć przedewszystkiem na oprawę uszkodzonych książek. Można też odmówić dziecku na pewien czas wypożyczania książek, lecz zupełnego wykreślenia z listy czytelników należy unikać.

W celu należytej kontroli powinien bibljotekarz sam lub z pomocą kilkorga wybranych dzieci przeglądać każdą zwróconą książkę, badając zwłaszcza stan oprawy oraz ilustracyj. W razie zauważenia uszkodzeń należy notować je przy nazwisku czytelnika, książkę zaś odłożyć celem naprawy.

Do pomocy przy wypożyczaniu i przy kontroli książek można używać starszych dzieci, które odpowiednio zachęcone —czynić to będą z wielką przyjemnością. Współpraca ta możliwa jest jednak tylko w obecności i pod okiem nauczyciela, który sam powinien spełniać rolę bibljotekarza.

§ 5. Sprawozdania.

Z działalności bibljoteki należy w końcu roku szkolnego składać sprawozdania na ręce Inspektora Szkolnego wraz z ogólnem sprawozdaniem ze stanu szkoły. Wzór formularza sprawozdawczego załącza się przy niniejszem.

Załącznik do N-ru 262/I/25. Dz. Urz. Min.

Sprawozdanie Inspektora Szkolnego ze stanu bibljotek dla młodzieży szkolnej.

Okręg Szkolny ....

Województwo .... za rok szkolny ....

Powiat .... według stanu z dnia 30 czerwca 192.....

1					2			3		4
Liczba szkół powszechnych w powiecie					Rozwój bibljotek szkolnych w ciągu roku szkolnego			Wymienić po pięć szkół, w których stwierdzono stan i wpływ		Uwagi i wnioski Inspektora Szkolnego w sprawie czytelnictwa w poszczególnych oddziałach, w sprawie wpływu książek (także udział czytelników dorosłych), w sprawie książek szczególnie pożądanych lub zbędnych i w sprawie frekwencji
A.	B	C. zaopatrzonych w bibljoteki			Liczba nowozałożonych	Liczba uzupełnionych	Liczba zwizytowanych przez Inspektora Szk.			
ogółem	nie mających bibljotek	a. ogółem	b. 1—2 klasowych	c. więcej-klasowych				a) dobry	b) lichy	

Data..

Podpis Inspektora Szkolnego..

Załącznik do N-ru 262-I. Dz. Urz. Min.

Sprawozdanie Kierownika szkoły (bibljotekarza) ze stanu bibljoteki dla młodzieży szkolnej

Okręg Szkolny .... za rok szkolny ....

Województwo ....

Powiat .... według stanu bibljoteki

Gmina ....

Miejscowość .... z dnia 30 czerwca 192.....

Publiczna szkoła powszechna ....klasowa męska—żeńska—mieszana—z językiem nauczania..................................

№ szkoły.............., imienia..

1	2	3				4	5	6
Liczba dzieci zapisanych do szkoły w d. 1.XII 192.....	Typ, względnie pochodzenie bibljoteczki. Rok założenia i data ostatniego uzupełnienia	Liczba książek				W ciągu roku liczba książek powiększyła się o .....dzieł	Liczba dzieci czytających w całej szkole	Tytuły pięciu najpoczytniejszych książek
		a. ogółem	b. w języku polskim	c. w języku	d. w języku			
a) ogółem b) od III oddziału wzwyż.								

UWAGI: w sprawie czytelnictwa w poszczególnych oddziałach, w sprawie wpływu książek (także udział czytelników dorosłych), w sprawie książek szczególnie pożądanych i przyczyn wzmożenia się lub zmniejszenia frekwencji.

O B J A Ś N I E N I E

Ad 2. W rubryce 2 należy wymienić, o ile to możliwe, nazwę kompletu lub kompletów, nadesłanych przez władze szkolne, względnie pochodzenie książek, znajdujących się w bibljotece (ogólnie); np. „z Ministerstwa w r. 1924 typ A. B.“ ....albo „dar P. M. S.“, „Białego Krzyża“, „rodziców dzieci” i t. p.

Data ....

Podpis bibljotekarza ....

Data ....

Podpis Kierownika szkoły ....

Poz. 133.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego

№ 21936/O/25.

W sprawie kursów dokształcających dla dorosłych.

Równe, dnia 23 października 1925 r.

Do

Panów Inspektorów Szkolnych oraz Ogółu Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Okręgu Szkolnym Wołyńskim.

Praca nad zwalczaniem analfabetyzmu, zaczęta w ubiegłym roku szkolnym, musi być w dalszym ciągu prowadzona i ustać nie może aż do chwili zupełnego wytępienia analfabetyzmu na Wołyniu, a ponadto nie może się ograniczyć tylko do uczenia czytania, pisania i rachunków, lecz musi iść nieco w głąb celem podniesienia ogólnego poziomu oświaty ludowej. W tym celu Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego wydaje poniżej umieszczone „Instrukcje w sprawie zakładania i prowadzenia kursów dokształcających dla dorosłych".

Równocześnie zwracam się do ogółu nauczycielstwa szkół powszechnych na Wołyniu z gorącem wezwaniem, by bezzwłocznie przystąpiło do organizacji kursów wedle programu podanego, wyrażając nadzieję, że nie będzie szkoły, w którejby nie zorganizowano w tym roku kursów, gdziekolwiek znajdzie się przynajmniej 10 chcących na nie uczęszczać. Szczególnie liczne powinny być kursy początkowe, ponadto wszędzie, gdzie roku zeszłego był kurs dla analfabetów, powinien powstać obecnie stopień drugi kursów.

Szczegóły organizacji i składania sprawozdań podane są w instrukcji.

Za Kuratora: (—) *Stefan Język.*

INSTRUKCJA

w sprawie zakładania i prowadzenia kursów dokształcających dla dorosłych.

Kształcenie szerokich mas obywateli nie może ograniczyć się jedynie do krótkich kursów dla analfabetów, które chociażby w wielkiej ilości urządzane, nie wytępią w krótkim czasie zła analfabetyzmu, ponieważ, jak doświadczenie stwierdziło, zwyczajnem potem jest zjawiskiem analfabetyzm powrotny, t.j. słuchacze takich kursów, nabywszy pewną umiejętność czytania i pisania, nie mając jednak tej wiedzy utrwalonej i rzadko mając sposobność do posługiwania się nią, po pewnym czasie zapominają, czego się nauczyli, a wtedy cały trud nauczycieli poszedł na marne. Ponadto cele kształcenia obywateli są o wiele szersze i dalej idące poza nauczenie ich czyta-

nia i pisania. W państwie, w którem każdy obywatel ma wpływ na jego rządy i losy, celem kształcenia obywateli jest wychowanie ludzi, którzyby przynajmniej w ogólnych zarysach zrozumieli swoje obowiązki obywatelskie i swą odpowiedzialność za państwo, a ponadto orjentowali się w zjawiskach życia codziennego i świata ich otaczającego. Wynika stąd, że nauczanie obywateli powinno 1) być oparte na trwalszych podstawach i 2) na szerszym materjale naukowym.

Cele powyższe osiągnąć można dwoma środkami z sobą ściśle złączonemi, a mianowicie przez kilkuletnie kursy dokształcające i przez krzewienie czytelnictwa.

Wychodząc z tego założenia, Kuratrorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego zaleca zorganizować trzechletnie kursa dokształcające dla dorosłych i podaje ich program i regulamin:

I. PROGRAM KURSÓW.

Stosownie do celów wyżej wskazanych nauczanie dorosłych powinno uwzględnić 1) wiadomości praktyczne uczniów t. j. naukę czytania, pisania, rachunków i wiedzę zawodową, 2) wykształcenie obywatelskie t. j. naukę o Polsce współczesnej i znajomość Konstytucji, 3) wykształcenie ogólne.

STOPIEŃ I.

Język polski:

Nauka czytania i pisania. Elementarne wiadomości z gramatyki. Elementarne wiadomości z ortografji. 3 godz. tyg.

Rachunki:

Cztery działania w zakresie liczb do 1000. Geometrja: linja prosta, kwadrat, prostąkąt, trójkąt, obliczanie ich powierzchni. Zadania arytmetyczne i geometryczne oparte na potrzebach życia codziennego. 2 godz. tyg.

Nauka o Polsce Współczesnej:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. (Na podstawie podręcznika Stemlera: Konstytucja Rzeczyp. Pol. Warszawa. „Księg. Polska“ P. M. S. ul. Warecka 15) 1 godz. tyg.

STOPIEŃ II.

Język polski:

Utrwalenie umiejętności czytania i pisania. Czytanie na podstawie czytanki krótkich ustępów, rozbiór ustępów, odpowiadanie na pytania i opowiadanie ciągłe. Samodzielne opowiadanie na zadane tematy. Przy końcu kursu odczytywanie dłuższych opowiadań. Krótkie wiadomości o pisarzach i ich dziełach.

Pisanie: przepisywanie z książki, pisanie krótkich treści czytanych ustępów, rozszerzenie i utrwalenie wiadomości z ortografji. Pisanie listów.

Gramatyka: Ogólna nauka o zdaniu prostem i złożonem, części mowy, nieco wiadomości o odmianach. 2 godz. tyg.

Rachunki: Cztery działania w zakresie liczb do miljona. Miary i wagi krajowe; ćwiczenia praktyczne.

Geometrja: Pomiary praktyczne powierzchni. Najzwyklejsze bryły i ich pomiary. 2 godz. tyg.

Geografja i Przyroda: Podstawowe wiadomości z geografji. Ukształtowanie powierzchni ziemi — strony świata — wody — zjawiska atmosferyczne, podstawowe wiadomości z kosmografji. Człowiek — rasy — części świata. Gleba i jej uprawa. Rośliny, zwierzęta, ptaki, owady pożyteczne i szkodliwe. Podstawowe wiadomości z anatomji człowieka. Ogólne zasady higjeny. Choroby zakaźne. Pomoc w nagłych wypadkach. 1 godz. tyg.

Historja: Dzieje Polski w najważniejszych wypadkach do rozbiorów ogólnie szczegółowiej: Rozbiory, walki o wolność, udział ludu w walkach o wolność, odbudowanie państwa i jego dzieje do chwili bieżącej. 1 godz. tygodniowo.

STOPIEŃ III.

Język polski: Czytanie utworów literatury: Rej: Krótkie wyjątki z „Żywota Człowieka Poczciwego".

Kochanowski: Dwa lub trzy treny.

Skarga: Kazanie o miłości Ojczyzny (w skróceniu).

Krasicki: Kilka bajek.

Brodziński: Wiesław.

Mickiewicz: Pan Tadeusz.

Sienkiewicz: Wyjątki z trylogji (np. Obrona Częstochowy, Obrona króla, Śmierć Longina Podbipięty).

Analiza i omawianie przeczytanych utworów. Wiadomości o pisarzach — zachęcanie do korzystania z bibljoteki szkolnej.

Pisanie: Krótkie zadania na zadane tematy, zaczerpnięte z czytanych dzieł. Pisanie listów, podań do władz i t. p. 2 godz. tyg.

Rachunki: Powtórzenie czterech działań arytmetycznych, podstawowe wiadomości o ułamkach zwyczajnych i dziesiętnych. Dokładna znajomość systemu metrycznego. Skala i sporządzanie planów; rachunek procentu, najniezbędniejsze wiadomości z dziedziny rachunkowości (z zakresu kas oszczędności, kooperatyw, spółek, sklepów spożywczych i t. p.) 2 godz. tyg.

Nauka o Polsce współczesnej, wedle programu dla oddziału VII szkoły powszechnej, przyczem należy uwzględnić środowisko, z którego słuchacze kursu pochodzą t. j. na wsi omówić szerzej rolnictwo i hodowlę bydła oraz organizację gminy, w mieście położyć nacisk na handel i przemysł. Przy rozdziałach o Państwie i obywatelu powtórzyć należy Konstytucję 2 godz. tyg.

Powyższy program można wprowadzić w życie w całości, o ile zgłosi się na konkurs dostateczna ilość słuchaczy, w szkołach o kilku siłach nauczycielskich. W tym celu po ukończeniu wpisów należy urządzić egzamin kandydatów, celem zbadania stopnia ich przygotowania i stosownie do tego przeznaczyć analfabetów zupełnych na Oddział I. pół analfabetów na Oddział II, tych zaś, którzy posiadają wprawę w pisaniu i czytaniu, oraz pewien zasób wiadomości objętych programem kursu II-go przeznaczyć na Oddział III.

W szkołach o dwu siłach nauczycielskich należy wprowadzić w bieżącym roku szkolnym Oddział I i II, Oddział III zaś w roku następnym. W szkołach o jednej sile nauczycielskiej, trzeba z konieczności rozłożyć pracę na trzy lata.

W tych miejscowościach, w których w roku szkolnym 1924/25 istniał kurs dla analfabetów, należy przystąpić w roku bieżącym do organizacji oddziału II-go kursów, o ile zaś w roku poprzednim nie była omawiana Konstytucja marcowa, należy bezwarunkowo uwzględnić ją w roku bieżącym, przeznaczając na pogadanki o niej czas ujęty z innych przedmiotów nauczania.

Trzechletni program kursów daje pewien minimalny całokształt wiadomości i powinien być zasadniczo wedle trzech oddziałów przeprowadzony, wyjątkowo tylko można się ograniczyć do kursu dwuletniego, wtedy jednak, przy omawianiu Konstytucji Rzeczypospolitej należy podać nieco najważniejszych wiadomości z nauki o Polsce współczesnej.

Podręczniki.

Język polski

dla uczniów.

Kurs I.

R. O. D. Nauka czytania i pisania dla dorosłych Warszawa. Centr. Biuro Kursów dla dorosłych.

K. Grodecka: Kurs nauki czytania i pisania dla dorosłych, Część I Warszawa M. Arct.

M. Falski: Elementarz powiastkowy dla młodzieży i dorosłych. Książnica T. N. S. W.

J. Stemler: Elementarz do nauki starszych, Księg. Pol. P. M. S. Warszawa.

Kurs II.

A. Dargielowa i H. Radwanowa: Pierwsza książka po elementarzu dla dorosłych Suwałki i księg. „Oszczędność".
J. Gażyńska: Wypisy dla dorosłych księg. Pol. P. M. S. Warszawa.
K. Grodecka: Kurs nauki czytania i pisania, Część II. Ze wsi do miasta.
A. Czerwińska i Wł. Szymanowska: Zbliska i zdaleka Cz. I. Człowiek i ludzkość Warszawa, Księgarnia Ludowa.
K. L. B. C. Do światła. Czytania dla dorosłych. E. Wende i S-ka

Gramatyka.

Wł. Szymanowska: Gramatyka obrazkowa, Część I i II.

Książki metodyczne dla nauczyciela:

A. Dargielowa: Wskazówki dla uczących według elementarza R. O. D.
M. Falski Wskazówki metodyczne do element. powiastk. dla młodzieży i dorosł. Lwów. Książn. Pol. T. N. S. W. 1922 r.
K. Grodecka: Nauczanie j. pol. w zakresie elementarza na kursach dla dorosłych Warszawa, Centr. Biuro K. d. Dor.
Wł. Szymanowska: Nauczanie dorosłych czytania i pisania. Warszawa. Centr. Biuro K. d. Dor.
J. Gażyńska: Nauczanie j. pol. na wyższych stopniach kursów dla dor Warszawa, Centr. Biuro. K. d. Dor.
Józef Stemler: Czwórki oświatowe Księg. Polska P. M. S.

Rachunki:

Zbiór zadań arytmetycznych dla dorosłych Część I. Warszawa, Centr. Biuro K. d. Dor.
dtto „ II.
dtto „ III.

Książki metodyczne dla nauczyciela.

M. Borowiecka: Program arytmetyki i geometrji na kursach dla dorosłych.
M. Borowiecka: Wskazówki metodyczne przy nauczaniu arytmetyki i początków geometrji.
S. Leszczyńska: Nauczanie arytmetyki dorosłych analfabetów. Program i wskazówki metodyczne. Wyd. M. Arct Warszawa.

Geografja.

Nałkowska: Geografja szkolna. Część I, II i III M. Arct. Warszawa.
Radliński T.: Geografja. Część I. wiadomości wstępne M. Arct. Warszawa.

Romer i Polaczkówna: Geografja, Książnica-Atlas.
" " Pogadanki krajoznawcze Książnica-Atlas

Radliński T.: Pięć części świata pozaeuropejskich. Część II. M. Arct.

Siwak M.: Geografja Cz. I. Azja: Afryka, Ameryka, Australja K. S. Jakubowski, Lwów. Cz. II. Europa.

Fuchs i Radliński: Geografja Europy. Książnica Pol. T. N. S. W.

Ernst M.: Kosmografja.

Przyroda.

Książki dla nauczycieli.

Noll: Zarys anatomji, fizjologji i higjeny. Poprawiła i uzupełniła Z. Wajno Wyd. IV. M. Arct, Warszawa.

Dr. Wychowski: Człowiek. Krótki zarys nauki o budowie i czynnościach ciała ludzkiego. Książnica Polska T.N.S.W.

M. Brzeziński: Nasi wrogowie i przyjaciele wśród ptaków. Księgarnia P. M. S. Rośliny, zwierzęta i ludzie na kuli ziemskiej. Księgarnia P. M. S.

B. Dyakowski: Rośliny pokarmowe w różnych krajach. Księgarnia Pol. P. M. S.

Dr. M. Biehler: Podręcznik higjeny. Gebethner i Wolff.

Dr. A. Sokołowski: Wielkie klęski społeczne i walka z niemi. Gebethner i Wolff.

Dr. Eichler: Jak się zachować w chorobach zakaźnych. Księgarnia Pol.

Dr. A. Puławski: Jak urządzić życie zdrowe w chacie wiejskiej Księgarnia Pol.

Historja Polski

dla uczniów jako czytanka.

Gebert i Gebertowa: Wypisy historyczne z dziejów ojczystych. Książnica Pol. T. N. S. W.

Nowakowska i Jaroszyńska: Zbiór opowiadań z dziejów ojczystych M. Arct.

Książki dla nauczycieli.

N. Gąsiorowska: Historja Polski w nauczaniu analfabetów dorosłych M. Arct.

S. Sobiński: O nauczaniu historji. Wyd. Stow. Naucz. Pol. Warszawa.

M. Janelli i J. Kisielewska: Z dziejów ojczystych. Nakł. Książnicy Pol. T. N. S. W.

Gebert i Gebertowa: Opowiadanie z dziejów ojczystych. Nakł. Książnicy Pol. T. N. S. W.

Nauka o Polsce współczesnej

dla uczniów.

J. Stemler: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Księgarnia Pol. P. M. S. Warszawa.

St. Pawłowska i M. Janelli: Polska współczesna. Podręcznik dla kl. VII szkół powszechnych. Książnica Atlas 1925 r. Lwów — Warszawa.

K. Bzowski: Nauka o Polsce współczesnej. Podręcznik dla szkół powszechnych.

L. Sawicki i H. Witkowska: Nauka o Polsce współczesnej. Podręcznik dla VII st. siedmioklasowej szkoły powszechnej Warszawa 1921. M. Arct.

dla nauczyciela.

Bujak, Pazdro Próchnicki, Sobiński: Polska współczesna. K. S. Jakubowski — Lwów.

Gruszecka-Nitschowa A: Nauka o Polsce współczesnej. Książnica Polska T. N. S. W.

Pawłowski, Bystron, Peretiatkowicz: Polska współczesna. Geografja. Kultura. Ustrój. Wyd. Książnica Pol. T.N.S.W.

Wereszczyński, Kucharski. Wiadomości o Polsce współczesnej Lwów, Zakł. Nar. im. Ossolińskich.

II. ORGANIZACJA KURSÓW.

1) Kursa zaczynają się z początkiem listopada i trwają przez pięć miesięcy t.j. do końca marca. O ile jednak na wiosnę frekwencja będzie wystarczająca, można je przedłużyć na miesiąc kwiecień.

2) Przystępując do organizacji kursów nie można ograniczyć się do ogłoszenia ich, (zwłaszcza bardzo chybione jest ogłaszanie pismem kursów dla analfabetów, którzy przecież czytać nie umieją), lecz należy wszcząć żywą agitację celem ściągnięcia na kursa uczestników przy użyciu wszystkich możliwych środków, a więc kościoła, cerkwi, urzędów gminnych, urządzania zebrań gromady, za pośrednictwem dziatwy szkolnej itd. Kursy należy rozpocząć, o ile możności, uroczyście i na pierwszem zebraniu przedstawić zapisanym na kursa korzyści oświaty tak praktyczne, jak i ogólne.

3) Na kursa zapisywać się mogą ludzie, którzy wyszli z wieku szkolnego, a do szkoły nie uczęszczali, lub też uczęszczali, lecz pragną się jeszcze czegoś nauczyć. Różne względy każą uczestników kursu dzielić na trzy grupy wedle wieku, a mianowicie: a) młodzież do lat 18, b) ludzi od lat 18 do 30 mniej więcej, c) ludzi ponad 30 lat. W większych miastach,

gdzie warunki na to pozwalają można też urządzać osobne kursy dla kobiet, a osobne dla mężczyzn. Unikać należy łączenia na tych samych oddziałach ludzi starszych i młodzieży tak ze względu na różnice rozwoju umysłowego, jak i dlatego, że starsi czują często wstyd wobec młodzieży.

4) Jeżeli w tej samej miejscowości zgłaszają się na ten sam oddział kursów ludzie w różnym wieku, a brak sił nauczycielskich nie dozwala urządzić dla każdego wieku osobno kursów, należy zgłoszonych podzielić na grupy wedle wieku i urządzać na zmiany głośne i ciche zajęcia dla poszczególnych grup.

5) O podziale wedle stopnia rozwoju umysłowego, względnie wedle posiadanych już wiadomości, była mowa powyżej. Tutaj zaznacza się jeszcze, że szkodliwem jest łączenie w tym samym oddziale kursów zupełnych analfabetów z takimi, którzy już coś nie coś umieją, i że należy takiego łączenia unikać.

6) Nauka powinna obejmować 6 godzin tygodniowo, po 2 godziny dziennie i odbywać się wieczorem po zajęciach dziennych uczestników kursów. W niedzielę po południu powinni się uczestnicy kursów zbierać na pogadanki, odczyty z przezroczami w miarę możności, omawianie potrzeb kursów itp. z wykluczeniem jednak i to bezwarunkowem wszelkiej polityki.

7) Celem większego zainteresowania uczestników kursów w ich istnieniu należy wciągnąć ich przedstawicieli do zarządu kursami. W tym celu kierownik kursu, którym z zasady jest miejscowy kierownik szkoły, względnie delegowany przez niego nauczyciel, przeprowadzi między zebranymi uczestnikami wybór 2 do 4, zależnie od potrzeb miejscowych, przedstawicieli uczących się, którzy razem z kierownikiem wchodzą w zarząd kursów.

8) Do kompetencji zarządu kursów należy strona administracyjna kursów, a więc staranie o podręczniki, pomoce naukowe, światło, ewentualnie opał sali itp. Na wydatki te powinny być pobierane małe opłaty od uczestników kursów, a wysokość ich ustali czy to zarząd kursów, czy też zebranie wszystkich uczestników. Skarbnikiem kursów powinien być z reguły jeden z uczestników.

Do kompetencji zarządu należy również staranie się o subwencję na urządzenie kursów, czy to od władz samorządowych, czy też od organizacji oświatowych. Zarząd kursów powinien również starać się innemi drogami o zdobycie funduszów na kursa, a mianowicie przez urządzanie ogólnych składek ludności, przedstawień, zabaw itp.

9) Kierownik kursu najdalej do 15 listopada przesyła drogą służbową do Inspektoratu Szkolnego sprawozdanie z rozpoczę-

cia kursu. Sprawozdanie ma być zrobione wedle wzoru załączonego pod A) i koniecznie na ćwiartce arkusza leżącej poziomo (dłuższy bok u dołu).

10) Sprawozdania kierowników kursów będą panowie Inspektorzy niezwłocznie przesyłać do Kuratorjum OSWoł. Nieodpowiednio wykonane sprawozdania należy zwracać z żądaniem poprawienia czy uzupełnienia. W czasie hospitacji szkolnych powinni panowie Inspektorzy zwiedzać kursa wieczorowe i przesyłać sprawozdania z tych hospitacji na osobnych załącznikach do Kuratorjum OSWoł.

11) W ostatnim tygodniu kursu należy odbyć klasyfikację uczestników kursu i wydać im poświadczenia odbycia kursu. Blankiety poświadczeń Kuratorjum OSWoł. roześle w odpowiednim czasie.

12. Po zakończeniu kursu, najdalej w przeciągu najbliższych dwóch tygodni kierownicy kursów przedłożą drogą służbową do Inspektoratów Szkolnych sprawozdania z kursów, wedle wzoru podanego pod B.

Sprawozdania te po stwierdzeniu ich dokładności odeślą panowie Inspektorzy corocznie najdalej do 1 maja do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Wzór A.

Miejscowość		Gmina		Powiat	
		Stopień I	Stopień II	Stopień III	Razem
Kierownik kursów	Ilość zapisanych				
	Wiek zapisanych od — do				
	Ilość kobiet				
	Ilość mężczyzn				
Nauczyciele	Wyznanie zapisanych				
	Zajęcie zapisanych				
Członkowie Zarządu	rolnicy robotnicy rzemieślnicy				

Data:

Podpis kierownika kursów:

Wzór B.

Miejscowość		Gmina		Powiat	
		Stopień I	Stopień II	Stopień III	Razem
Kierownik kursów	Ukończyło kurs z wynikiem pomyślnym				
	Wiek ich				
	Ilość kobiet				
	Ilość mężczyzn				
Nauczyciele	Wyznanie				
	Zajęcie				
	Nie ukończyli z wynikiem pomyślnym				
Członkowie zarządu	Wystąpili w czasie trwania kursu				

Data: Podpis kierownika kursów:

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego

Nr. 21937/0/25

W sprawie: bibljoteczek oświatowych.

Równe, dnia 12 października 1925 r.

poz. 134.

Do

Ogółu Nauczycielstwa Szkół Powszechnych Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego, zawiadamia, że przy wszystkich Inspektoratach Szkolnych stworzone zostały podręczne bibljoteczki z dziedziny oświaty pozaszkolnej. Narazie obejmują one przeważnie książki i broszury zawierające pouczenie i instrukcje z zakresu pracy oświatowej, jednak z biegiem czasu i w miarę środków zaopatrywane będą w książki dostarczające materjału do urządzania wykładów i pogadanek. Spis dotychczasowych książek podaje się poniżej, w miarę uzupełnienia bibljoteczek spisy będą ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego zaleca zapoznanie się z temi podręcznikami zwłaszcza tym z pomiędzy nauczycielstwa, którzy wysłuchali w roku ubiegłym kursów oświatowych, jakoteż tym, którzy w przyszłości wezmą udział w ta-

kich kursach. W Bibljoteczkach tych znajdą oni uzupełnienie wykładów, które wysłuchali, będą mogli swą wiedzą w tym zakresie nie tylko rozszerzyć, ale i utrwalić.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego ma to przekonanie, że nauczycielstwo wołyńskie ożywione ogromnym zapałem do pracy oświatowej, będzie jaknajczęściej korzystać z bibljoteczek oświatowych, które z wielkim trudem udało się zgromadzić i zakupić.

Za Kuratora: (—) *Stefan Język.*

WYKAZ

książek z dziedziny oświaty pozaszkolnej znajdujących się w bibljotekach przy Inspektoratach Szkolnych O. S. Woł.

Ogólne.

Praca Oświatowa, jej zadania, metody i organizacja. Podręcznik opracowany staraniem Uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza, Kraków 1913.

Dr. R. Dyboski: Nauka a oświata pozaszkolna. Nakł. „Nasza Księgarnia" Warszawa 1924 r.

Ks. Ork. Lisiecki: Jak pracować dla czytelni ludowych. Poznań 1909 Tow. Centr. Lud.

J. Niećko: Jak prowadzić pracę w kole młodzieży wiejskiej. Tow. Wyd. Ignis Warszawa.

Podręcznik dla działaczy gminnych. Wyd. Biura Pracy Społecznej. Warszawa 1918.

J. Stemler: Instrukcje w sprawie prowadzenia oświaty pozaszkolnej przez Koła Polskiej Macierzy Szkolnej. Warszawa 1922.

J. Kr. Trzeciak: Odrodzenie wsi polskiej. Lwów 1914 Nakł. Pol. Tow. Pedag.

Bibljoteki.

F. Czerwijowski. Bibljoteki Powszechne. Podręcznik dla zakładających i prowadzących bibljoteki. Warszawa 1919.

F. Czerwijowski: Jak prowadzić mniejsze bibljoteki. Wskazówki dla kierowników. Warszawa 1921.

Gorzechowska i Ostromęcka: Katalog podstawowy książek dla bibljotek powszechnych.

Ks. A. Ludwiczak: O wypożyczaniu książek. Referat dla bibljotekarzy. Poznań. Nakł. Tow. Czyt. Lud. 1916.

Dr. Stef. Michalski: O stronie technicznej uruchomienia bibljotek. T. C. L. i tegoż uruchomienia nowym systemem. Poznań 1910. Nakł. T. C. L.

H. Orsza: Jak prowadzić bibljoteki wędrowne. Wskazówki i przykłady. Tow. Wyd. Ignis Warszawa 1922.

Domy ludowe.

Ign. Gliksman: Domy ludowe, ich organizacja i znaczenie dla rozwoju kultury narodowej. Nakł. „Przewodnika ubezpieczeniowego" Warszawa 1923.

M. Orsetti: Dom oświatowy. („Volksheim" w Wiedniu jako wzór wszechnicy społecznej). Warszawa Tow. Wyd. Ignis.

S. Posner: Domy ludowe w Belgji. Książnica ludowa. Wilno 1907.

L. Twarecki: Domy ludowe, ich znaczenie i potrzeba. Kraków 1919. Nakł. T. S. L.

Kursy dla dorosłych.

A. Konewka: Organizowanie kursów dla dorosłych. Krótkie wskazówki ogólne. Wyd. Cent. B. Kursów dla Dor. Warszawa 1920.

R. i K. Korniłowicz: W sprawie ognisk oświatowo-kulturalnych. Wyd. j. w. Warszawa 1922.

K. Korniłowicz. Znaczenie i zarys organizacji kształcenia dorosłych i młodzieży pracującej. Wyd. j. w. Warszawa 1922.

S. A. Koziara: Kursy dla dorosłych. Polska Macierz Szkolna Warszawa 1918.

Józef Stemler: Czwórki oświatowe, jako społeczny sposób zwalczania analfabetyzmu. Księg. Polskiej Macierzy Szkolnej Warszawa.

Metodyczne.

J. Gażyńska: Nauczanie języka polskiego na kursach dla dorosłych. Poziom II, III, IV. Wskazówki metodyczne i proram. Wyd. Centr. Biura K, d. D. Warszawa 1922.

Dr. N. Gąsiorowska: Historja Polski w nauczaniu analfabetów dorosłych. Uwagi metodyczne. Rozkład materjału. Wskazówki bibljograficzne. M. Arct Warszawa.

St. Leszczyńska: Nauczanie arytmetyki dorosłych analfabetów. Program i wskazówki metodyczne. Wydanie II. M Arct Warszawa 1915.

Wł. Weychert-Szymanowska: Nauczanie dorosłych czytania i pisania. Wskazówki metodyczne. Wyd. III. Tow. Wyd. Ignis Warszawa 1921.

Odczyty.

M. Br. Godecki: Odczyty popularne dla dorosłych, organizowanie, opracowywanie i wygłaszanie. Wyd. Centr. Biuro K. d. D. Warszawa 1923.

C. K. Rytel: Odczyty i pogadanki popularne (organizacja i metodyka). Nakł. P.M.S. Warszawa.

Teatr.

J. Jaworska: O urządzaniu obchodów i przedstawień szkolnych. Poznań 1922. Nakł. Spółki Pedag.
K. A. Ludwiczak: Teatry amatorskie. Podręcznik dla urządzających przedstawienia amatorskie. Poznań 1914 Nakł. T.C.L.
M. Malanowicz i T. Niemira: Budowa i urządzenie sceny. Bibl. Teatr Zw. Teatrów Lud. Nr. 4. E. Wende i Sp. Warszawa.
M. Malanowicz i T. Niemira: Malowanie dekoracyj. Biblj. Zw. T. Lud. Nr. 5. E. Wende i Sp. Warszawa.
W. Małkowski: Teatr w szkole i w domu ludowym. Biblj. j. w. Nr. 8 E. Wende i Sp. Warszawa.
W. Małkowski: Zasady charakteryzacji teatralnej. Biblj. j. w. Nr. 7. E. Wende i Sp. Warszawa.
W. Małkowski: Regulamin Szatni Związku Teatrów i Chórów Włościańskich we Lwowie, Lwów, ul. Mickiewicza L. 26.

Uniwersytety ludowe.

W. Ciot-Mazowiecka; Instytucje ludowe, wychowawczo-kształcące zagranicą. Warszawie 1906 Księgarnia Polska,
Ks. A. Ludwiczak; O wyższych szkołach ludowych. Nakł. własny Poznań.
Ks. A. Ludwiczak: Uniwersytety ludowe (wrażenia z Danji) Poznań. 1918.

Zebrania.

Ks. Niesiołowski: Jak urządzać wiece (oświatowe) Nakł. T. C. L. Poznań 1918.
K. Strzecha: Jak prowadzić zebrania i jak się na nich zachowywać. M. Arct Warszawa 1923.

WYKAZ

książek z dziedziny oświaty pozaszkolnej znajdujących się w bibljotekach przy Inspektorach Szkolnych O. S. Woł.

Ogólne.

Praca oświatowa, jej zadania, metody i organizacja. Podręcznik opracowany staraniem Uniwersytetu Ludowego im. A. Mickiewicza, Kraków 1913.
Dr. R. Dyboski: Nauka a oświata pozaszkolna. Nakł. „Nasza Księgarnia“, Warszawa 1924 r.
Ks. Ork. Lisiecki: Jak pracować dla czytelni ludowych. Poznań 1909, Tow. Centr. Lud.
J. Niećko: Jak prowadzić pracę w kole młodzieży wiejskiej. Tow. Wyd. Ignis. Warszawa.

Podręcznik dla działaczy gminnych. Wyd. Biura Pracy Społecznej, Warszawa 1918.

J. Stemler: Instrukcje w sprawie prowadzenia oświaty pozaszkolnej przez Koła Polskiej Macierzy Szkolnej, Warszawa 1922.

J, Kr. Trzeciak: Odrodzenie wsi polskiej. Lwów 1914 Nakł. Polsk. Tow. Pedag.

Bibljoteki.

F. Czerwijowski: Bibljoteki Powszechne. Podręcznik dla zakładających i prowadzących bibljoteki, Warszawa 1919.

F. Czerwijowski: Jak prowadzić mniejsze bibljoteki. Wskazówki dla kierowników, Warszawa 1921.

Gorzechowska i Ostromęcka: Katalog podstawowych książek dla bibljotek powszechnych.

Ks. A. Ludwiczak: O wypożyczaniu książek. Referat dla bibljotekarzy. Poznań. Nakł Tow, Czyt. Lud. 1916.

Dr. Stef. Michalski: O stronie technicznej uruchomienia bibljotek. T. C. L. i tegoż uruchomienia nowym systemem. Poznań 1910 Nakł. T. C. L.

H. Orsza: Jak prowadzić bibljoteki wędrowne. Wskazówki i przykłady Tow. Wyd. Ignis Warszawa 1922.

Domy ludowe.

Ignacy Gliksman: Domy ludowe, ich organizacja i znaczenie dla rozwoju kultury narodowej. Nakł. „Przewodnika ubezpieczeniowego“, Warszawa 1923.

M. Orsetti: Dom oświatowy. („Volksheim“ w Wiedniu jako wzór wszechnicy społecznej). Warszawa Tow. Wyd. Ignis.

S. Posner Domy ludowe w Belgji. Książnica ludowa Wilno 1907.

L. Twarecki: Domy ludowe, ich znaczenie i potrzeba. Kraków 1919. Nakł. T. S. L.

Kursy dla dorosłych.

A. Konewka: Organizowanie kursów dla dorosłych. Krótkie wskazówki ogólne. Wyd. Cent. B. Kursów dla Dor. Warszawa 1920.

R. i K Korniłowicz: W sprawie ognisk oświatowo-kulturalnych. Wyd. j. w. Warszawa 1922.

K. Korniłowicz: Znaczenie i zarys organizacji kształcenia dorosłych i młodzieży pracującej. Wyd. j. w. Warszawa 1922.

S. A. Koziarska: Kursy dla dorosłych. Polska Macierz Szkolna Warszawa 1918.

Józef Stemler: Czwórki oświatowe, jako społeczny sposób zwalczania analfabetyzmu. Księg. Polskiej Macierzy Szkolnej Warszawa.

Metodyczne.

J. Gażyńska: Nauczanie języka polskiego na kresach dla dorosłych. Poziom II, III, IV program. Wskazówki metodyczne i program. Wyd. Cent. Biura K. d. D. Warszawa 1922.

Dr. N. Gąsiorowska: Historja Polski w nauczaniu analfabetów dorosłych. Uwagi metodyczne. Rozkład materjału. Wskazówki bibljograficzne. M. Arct. Warszawa.

St. Leszczyńska: Nauczanie arytmetyki dorosłych analfabetów. Program i wskazówki metodyczne. Wyd. II. M. Arct Warszawa 1915.

Wł. Weychert Szymanowska: Nauczanie dorosłych czytania i pisania. Wskazówki metodyczne. Wyd. IIII gnis Warszawa 1921.

Odczyty.

M. Br. Godecki: Odczyty popularne dla dorosłych, organizowanie, opracowywanie i wygłaszanie. Wyd. Centr. Biuro K. d. D. Warszawa 1923.

C. K. Rytel: Odczyty i pogadanki popularne (Organizacja i metodyka) Nakł. P. M. S. Warszawa.

Teatr.

J. Jaworska: O urządzaniu obchodów i przedstawień szkolnych. Poznań 1922. Nakł. Spółki Pedag.

K. A. Ludwiczak: Teatry amatorskie. Podręcznik dla urządzających przedstawienia amatorskie. Poznań 1914. Nakł. T.C.L.

M. Malanowicz i T. Niemira: Budowa i urządzanie sceny. Biblj. Teatr. Zw. Teatrów Lud. № 4 E. Wende i Sp. Warszawa. Malowanie dekoracyj Biblj. Zw. T. Lud. № 5 E. Wende i Sp. Warszawa.

W. Małkowski: Teatr w szkole i w domu ludowym. Bibljoteka j. w. Nr. 8. E. Wende i Sp. Warszawa.

W. Małkowski: Zasady charakteryzacji teatralnej. Biblj. w № 7. E. Wende i Sp. Warszawa.

Regulamin szatni Związku Teatrów i Chórów Włościańskich we Lwowie Lwów, ul. Mickiewicza L. 26.

Uniwersytety ludowe.

W. Ciot.-Mazowiecka. Instytucje ludowe wychowawczo kształcące zagranicą. Warszawa 1906 Księgarnia Polska.

Ks. A. Ludwiczak: O wyższych szkołach ludowych. Nakł. własny Poznań 1918.

Ks. A. Ludwiczak: Uniwersytety ludowe (Wrażenia z Danji) Poznań.

Zebrania:

Ks. Niesiołowski: Jak urządzać wiece (oświatowe) Nakł. T.C.L. Poznań 1918.

K. Strzecha: Jak prowadzić zebrania i jak się na nich zachowywać. M. Arct Warszawa 1923.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego

Nr. 21633/I/25

W sprawie nauczania analfabetów.

Równe, dnia 14 października 1925 r.

poz. 135.

Do

Dyrekcyj Gimnazjów Państwowych i Seminarjów Nauczycielskich Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Nawiązując do okólnika Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego z dnia 6.X 1924 r. Nr. 16317/I (Dz. Urz. Kur. O. S. W. Nr. 3, poz. 35), zwracam się z gorącym apelem do Dyrekcyj, by i w bieżącym roku szkolnym zachęciły młodzież gimnazjalną kl. VI, VII i VIII i seminarjalną kursu IV i V do poświęcenia części swego czasu na nauczanie początków czytania, pisania i rachunków tych, którzy żyli w gorszych od nas warunkach, i nie mogli korzystać z dobroczynności nauki.

Mam nadzieję, że nie będzie ani jednej państwowej szkoły średniej na Wołyniu, którejby uczniowie nie spełnili pięknego czynu nauczania swych bliźnich.

Warunki, sposoby i czas nauczania pozostają takie, jakie podaje cytowany wyżej okólnik Kuratorjum.

Zechcą Dyrekcje donieść do Kuratorjum *do 15 listopada b.r.* co w omawianej sprawie zrobiono na terenie gimnazjum, względnie seminarjum.

Za Kuratora (—) *Wł. Ściebora.*

Poz. 136.

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, w sprawie udzielania sal szkolnych na cele oświatowo-kulturalne.

W związku z okólnikiem z dnia 23 lutego 1922 roku L. 232/22/OP., w sprawie udzielania lokali szkolnych w szkołach państwowych, lub publicznych dla prac oświaty pozaszkolnej (Dz. U. M. W. R. i O. P. z dnia 16 kwietnia 1922 r.

Nr. 13/82 poz. 129), postanawiam w sprawie udzielania sal szkolnych na inne cele oświatowe, co następuje:

I. Na cele, nie mające charakteru ściśle kulturalno-oświatowego, a więc na zabawy towarzyskie, przedstawienia, zebrania polityczne, lokali szkolnych nie można *bezwarunkowo* udzielać.

Nie podlegają temu zakazowi takie zabawy, uroczystości i przedstawienia, które są urządzane przez samą szkołę w celach wychowawczych dla dziatwy szkolnej; dziatwa może, oczywiście, przybyć na nie w towarzystwie rodziców, opiekunów lub krewnych.

II, Na cele kulturalno-oświatowe, jak odczyty i wykłady, wystawy i kursy oświatowe, urządzane staraniem instytucyj oświatowych, można udzielać sal szkolnych wtedy, gdy zapewnione jest bezpieczeństwo publiczne, nieuszkodzenie sal i urządzeń szkolnych, jako też gdy charakter zgromadzenia, względnie treść zamierzonego odczytu, wykładu i t. d. wyklucza jakiekolwiek cele polityczne.

III. Ogólne pozwolenie na użycie sal szkolnych w wypadkach, wymienionych w ustępie II, udziela co do szkół powszechnych danego powiatu Inspektor Szkolny, co do szkół średnich — Kuratorjum. W szkołach zawodowych udziela pozwolenia na jednorazowe użycie lokalu szkolnego dyrektor, względnie kierownik szkoły i zawiadamia o tem swą bezpośrednią władzę. Pozwolenia na kilkakrotne, lub perjodyczne udzielanie lokalu szkolnego na wyżej wymienione cele, udziela Kuratorjum, względnie Ministerstwo, gdy szkoła zawodowa wyjęta jest z pod kompetencji Kuratorjum i podlega Ministerstwu, jako władzy II instancji. O udzieleniu pozwolenia w szkołach powszechnych jest obowiązany Inspektor szkolny zawiadomić zawsze Kuratorjum. W wypadkach wątpliwych, należy się zwrócić *przed udzieleniem pozwolenia* do Kuratorjum, które ostatecznie rozstrzyga.

Wobec tego mają instytucje oświatowe, starając się o uzyskanie sal szkolnych w powiecie, o ile chodzi o szkoły powszechne, lub okręgu szkolnym, o ile dotyczy sal szkolnych w szkołach średnich, zwracać się do Inspektora szkolnego, względnie do Kuratorjum, przyczem muszą się wykazać zezwoleniem władz administracyjnych, stwierdzającem, że wszystkie przepisy, wymagane w takich wypadkach, zostały wypełnione. W ogólnem zezwoleniu, udzielonem przez Inspektora, względnie Kuratorjum, należy zaznaczyć, że nie oznacza ono, iż sala szkolna musi zawsze i bezwarunkowo być oddaną do użytku, o tem bowiem, czy można będzie to w danej szkole uczynić, zadecyduje kierownik, względnie dyrektor szkoły, jako odpowiedzialny za stan i porządek w budynku szkolnym i jako jedyny, który może rozstrzygnąć, czy w danej chwili sala szkolna może być na inny cel, a nie szkolny oddana.

O jednorazowe uzyskanie sal szkolnych w szkołach zawodowych mają się zwracać instytucje oświatowe do Dyrektora szkoły, do Kuratorjum zaś, względnie Ministerstwa—o kilkakrotne, lub perjodyczne uzyskanie sal szkolnych.

IV. Kierownik szkoły powszechnej, względnie Dyrektor szkoły średniej, po wykazaniu się przez przedstawiciela instytucji oświatowej ogólnem pozwoleniem Inspektora szkolnego, względnie Kuratorjum, udziela ewentualnie sali pod warunkiem, że będzie ona po użyciu doprowadzona do całkowitego porządku staraniem instytucji oświatowej, która prosiła o udzielenie sali. W razie odmowy Kierownika, lub Dyrektora, może instytucja oświatowa odwołać się do Inspektora Szkolnego względnie do Kuratorjum.

Opłat za zużycie lokalu szkolnego nie można pobierać z wyjątkiem zwrotu kosztów za światło, opał i usługę.

Przy udzielaniu zezwolenia należy mieć na uwadze, żeby normalny tok nauki szkolnej nie poniósł przez to szkody.

Warszawa, d. 28 kwietnia 1923 r. (L. 1240 23.S.).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

(—) *J. Mikułowski-Pomorski.*

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie udzielania sal szkolnych na przedstawienia teatralne o charakterze kulturalno oświatowym.

W uzupełnieniu okólnika z dnia 28 kwietnia 1923 r. Ł. 1240-23.S. w sprawie udzielania sal szkolnych na cele oświatowo-kulturalne (Dz. U. Min. W. R. i O. P. z dnia 1 lipca 1923 r. Nr. 12/113, poz. 100) Ministerstwo zezwala na udzielanie sal szkolnych na przedstawienia teatralne o charakterze oświatowo-kulturalnym, urządzane staraniem instytucyj społeczno-oświatowych, o ile nie są połączone z zabawami towarzyskiemi. lub zebraniami politycznemi, na które lokali szkolnych udzielać nie można.

Przy udzielaniu pozwoleń na użycie sal szkolnych na przedstawienia teatralne o charakterze kulturalno-oświatowym, należy stosować postanowienia, zawarte w wyżej powołanym okólniku Ministerstwa z dnia 28 kwietnia 1923 r.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

(—) *Dr. B. Miklaszewski.*

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego

№ 21940/0/25,

W sprawie udzielania sal szkolnych na cele oświatowo-kulturalne.

Równe, dnia 23 października 1925 r.

Do Władz I istancji oraz ogółu nauczycielstwa Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Powyższe okólniki Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaję do wiadomości celem ścisłego stosowania się do nich.

Za Kuratora (—) *Stefan Język.*

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego

№ 21941/0/25.

W sprawie walki z alkoholizmem.

Równe, dnia 10 października 1925 r.

Poz. 137.

Nauczycielstwu wszystkich szkół O. S. W. podaje się do wiadomości poniższy Komunikat Ligi Przeciwalkoholowej z gorącem wezwaniem do popierania celów Ligi.

Kurator (—) *W. Sikora.*

Uwagi na czasie.

Co jest pilnem zadaniem społeczeństwa polskiego?

Nie ulega wątpliwości, że narody nowoczesne staczają obecnie, po wojnie zbrojnej niemniej ważną wojnę gospodarczą. Od zwycięstwa w tych wysiłkach konkurencyjnych zależeć będzie w wielkiej mierze niezależność polityczna każdego narodu. Zadecyduje zaś w tych olbrzymich zmaganiach w dziedzinie gospodarczej nie tyle ilość ludności co jakość: zdrowie fizyczne, umysłowe i moralne pokolenia obecnego i następnych.—Poważnym szkodnikiem dla zdrowia narodów stał się nowoczesny alkoholizm. Nauka stwierdza dziś zgodnie, iż używanie częste napojów alkoholowych osłabia odporność organizmu ludzkiego na choroby ciężkie i zakaźne, pomnaża choroby nerwowe i umysłowe, a z dzieci alkoholików czyni często istoty niezdrowe, nieszczęśliwe lub niepożyteczne. Alkoholizm sprzyja rozpuście i zbrodniczości, dostarcza społeczeństwu, hulaków i filistrów, ludzi wyzbytych z dążeń szlachetnych i z głębszych zasad moralnych, którzy rujnują szczęście własne i osób od siebie zależnych. Skutkiem alkoholizmu mnożą się wydatki na wsparcia dla ubogich i różnorakie zakłady, rosną

koszta kas ubezpieczeń społecznych, a cierpią na tem podatnicy i członkowie kas. Im bardziej się szerzy alkoholizm, tem dotkliwiej szkodzi on całemu narodowi, hamuje postęp kultury i utrudnia konkurencję z narodami trzeźwiejszemi. Jeżeli się zważy, że w Polsce nawet mimo przesilenia gospodarczego pijaństwo panoszy się tak w lokalach publicznych, jak w domach prywatnych, że piją dziś częściej niż dawniej kobiety oraz młodzież męska a nawet żeńska, że naogół nie używa się lżejszych win i piw, lecz głównie różnych odmian wódek, natenczas uzna każdy, komu dobro Polski na sercu leży, iż w walce o trzeźwość narodu nie wolno mu być obojętnym ani biernym. Jeżeli które państwo, to zwłaszcza nasze młode państwo Polski, mające wrogów wewnątrz i zewnątrz kraju; niema także pod tym względem ani chwili do stracenia. To też nie oglądając się na rząd, niechaj społeczeństwo polskie stanie licznie i rychło pod sztandarem Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej.

Warunki przyjęcia do Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej

są skromne:

1. Aczkolwiek uznajemy abstynencję za środek nader skuteczny w walce z alkoholizmem, mimo to umyślnie pozostawiamy pod tym względem swobodę wyboru zupełnej wstrzemięźliwości lub umiarkowania, aby przez to pozyskać jak najszersze koła zwolenników trzeźwości narodu i dać im możność współpracy w tym ruchu nawskroś narodowym. Przyjmujemy atoli jedynie chrześcijańskie instytucje, zrzeszenia i jednostki.

2. Składka roczna wynosi dla jednostek najmniej 4 zł., dla stowarzyszeń i związków najmniej 15 złotych, dla samorządów, instytucyj finansowych itp. najmniej 30 złotych. W zamian za składkę odbiera każdy członek bezpłatnie miesięcznik „Świt“, aby poznawał coraz dokładniej ten ważny ruch społeczny. Wpisowe wynosi 1 złoty.

Ustrój Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej

przewiduje koła miejscowe, zawodowe stanowe męskie i żeńskie, aby przez to wśród obywateli wszystkich stanów ułatwić zdobywanie członków i sprawniejsze spełnianie zadań Ligi. O ile powstanie większa ilość kół miejscowych, utworzy się okręgi wojewódzkie, aby zapewnić normalny rozwój i wszechstronne wykonywanie programu Ligi w każdem województwie.

Zadania Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej

są wielkie i liczne: Trzeba wiele uwagi poświęcać uświadomianiu społeczeństwa o alkoholiźmie trzeba nieustannie i wszędzie dbać o wykonywanie ustawy przeciwalkoholowej i bronić jej przed zakusami przeciwników, coraz bardziej odczuwa się potrzeba lokali bezalkoholowych, porad dla spraw alkoholizmu,

tudzież potrzebę walki z panoszącą się reklamą alkoholową; trzeba też więcej troszczyć się o to, aby przy wyborach komunalnych i państwowych, a także w prywatnych zrzeszeniach i przedsiębiorstwach tylko trzeźwych ludzi stawiano na stanowiska odpowiedzialne; trzeba urządzać kursy, zjazdy i kongresy przeciwalkoholowe, aby wskazywać całemu narodowi na konieczną potrzebę trzeźwości i urabiać opinję publiczną. — Do spełnienia tych zadań należy nam wszystkie wysiłki zjednoczyć i podjąć pracę planową, a oprzeć ją o centralę silną finansowo i zasobną w środki pomocnicze.

A zatem zapisujmy się śmiało i ochoczo do Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej, werbujmy członków dla tej ważnej organizacji, spełniajmy jej zadania w miarę sił i możności, nie żałujmy grosza na walkę o trzeźwość narodu naszego!

Polska Liga Przeciwalkoholowa.

Adresować należy:
Poznań. Aleje Marcinkowskiego 1.
(P. K. O. № 200-424—telefonu Nr. 10-45).

C E N N I K.

Polecamy następujące druki, póki zapas starczy:

Dr. Rząd: Czas życia krótki	zł. 0,40
Dr. Helenius: Przeciw alkoholowi	0,30
Br. Duchowicz: Napoje alkoholowe, ich wpływ na duszą i ciało	1,00
Dr. Puławski: Pogadanka o piciu trunków	0,40
Ks. Janiszewski: I ty czyń także!	0,40
„ „ Co jest Ojczyzna?	0,20
„ „ Precz z alkoholem!	0,50
Ks. Kuznowicz T. J.: Społeczna działalność kółek abstynenckich	0,25
Serja tabel statystycznych (6)	10,00
Pojedyńcza tabela	2,00
Ks. kanonik Władziński: Z niedomagań społecznych	1,00
Ks. N. Cieszyński: Kościół a nowoczesny ruch przeciwalkoholowy	1,00
Dr. Marta Küppersbusch: O skutkach zakazu spożywania alkoholu w Ameryce	1,80
Ks. Gondek: Gorzałka Zródłem wszelkich zbrodni	1,00
Wyrobek: W pętach rozpusty i pijaństwa	0,90
Ks. prałat Kapica: Duchowieństwo a ruch trzeźwości	1,00
W. Wiącek, b. poseł do sejmu wiedeńskiego: Sodoma i Gomora	0,50
Sejmowa ustawa przeciwalkoholowa	0,02
Niewodniczański: Alkohol jako zagadnienie państwowe	0,20
Ks. Kornilak: Jak znieść karczmy w Polsce?	0,15
Dr. Gantkowski: O alkoholu	0,10
Ks. Kłopotowski: Trunki nie dają zdrowia	0,20
Kaniasty: Alkohol i jego skutki	0,20
Ks. Szubstarski: Sześć nauk o pijaństwie	0,75
Ks. H. Jackowski S. J.: Namowa do wstrzemięźliwości	0,75
Jan Szymański: Alkoholizm a dziecko i młodzież	0,20
„ „ Kobieta w walce z alkoholizmem	0,20
Serja pocztówek (50 sztuk)	2,50

„Przyjaciel trzeźwości" za rok 1910, 1911, 1912 . . .	po	0,50
„Świt" bez oprawy z roku: 1911, 12, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23	po	1,00
„Świt" w oprawie z roku: 1922, 23	po	3,00
„Świt" w oprawie z roku 1924		4,00
„Nasz Przewodnik" pisemko dla dzieci w oprawie: rok 1919, 1920	po	1,00
Ustawa abstynenckiego Bractwa Dz. Jezus		0,20
Karty wpisowe do Bractwa Dz. Jezus		0,02
Medaljoniki „ „ „ „		0,02
Ks. Janiszewski: „Precz z tytoniem!		0,10
Nalepki na listy: 1 setka		0,15
„ „ „ cała serja 12 setek		1,80
Śpiewnik Śląski: Zbiór pieśni abstynenckich		0,60
Hymn Młodzieży abstynenckiej z nutami		0,05
Do broni bracia: pieśń z nutami na 2 głosy		0,05
Hymn Ligi Krzyża z nutami na dwa głosy		0,05
Ks. N. Cieszyński: Roczniki Katolickie rok 1924 . . .		3,00
I. Glass: Alkohol a długość życia		0,25
Ks. dr. Trzeciak: Cuaestio alcoholica		1,50

Adresować należy: *Składnica Abstynencka, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 1.* Telefon nr. 10-45 — P. K. O, nr. 200,424.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

№ 21938/0/25.

W sprawie obchodu „Hołdu Pruskiego".

Równe, dnia 20 października 1925 r.

Poz. 138.

Do P.P. Dyrektorów Szkół Średnich Ogólnokształcących Państwowych i Prywatnych, Seminarjów i Preparand Nauczycielskich, Inspektorów Szkolnych, oraz Ogółu Nauczycielstwa w Okręgu Szkolnym Wołyńskim.

Na rok bieżący wypadła czterechsetna rocznica wielkiego i ważnego momentu w dziejach Polski, a mianowicie t.z. Hołdu Pruskiego. Kilkuwiekowe zmagania się narodu polskiego z germańskim wrogiem zostało uwieńczone zwycięstwem Polski, a symbolem tego zwycięstwa był hołd, złożony w dniu 10 kwietnia 1525 r. przez Albrechta sekularyzowanego księcia Prus i margrabię brandenburskiego, królowi Polski, Zygmuntowi I w Krakowie na rynku. Ponieważ godzi się przypomnieć sobie wielkie dzieje ojców naszych, zarządzam, by dzień 15 listopada 1925 r. poświęcony był uczczeniu tej rocznicy.

W dniu tym powinny się odbyć we wszystkich miastach i wsiach, gdzie szkoły się znajdują nabożeństwa i poranko, względnie wieczorki, na których mają być wygłoszone odpiwiednie przemówienia. Materjału do nich można zaczerpnąć z broszur:

Bork: Hołd Pruski. W czterowiekową rocznicę, Kraków 1925, Nakł. Tow. Szkoły Ludowej ul. św. Anny 5.

Z. Findeisenówa: Hołd Pruski, w czterechsetletnią rocznicę (sic!) złożenia hołdu, z rysunkami J. Matejki i K. Górskiego.

Warszawa 1925. Nakł. „Naszej Księgarni“ (ul. Widok 22) (popularniejsza niż Borka).

Ponadto załącza się szkic przemówienia do zużytkowania przez tych, którzy powyższych broszur nie mają.

Oprócz przemówienia w program uroczystości wejść powinny śpiewy i deklamacje, a na zakończenie należy odśpiewać hymn państwowy. Gdzie istnieją chóry młodzieży, należy odśpiewać kantatę, ułożoną przez p.p. Swierzowicza i Borysiuka, a rozesłaną w październiku do Dyrekcyj Gimnazjów i Inspektoratów Szkolnych. W uroczystyści tej powinna wziąć udział nie tylko młodzież szkolna, lecz także ludność miejscowa.

Z przebiegu uroczystości prześlą Panowie Dyrektorzy Szkół Średnich bezpośrednio, a Nauczycielstwo szkół powszechnych za pośrednictwem pp. Inspektorów Szkolnych krótkie sprawozdanie do Kuratorjum Okręku Szkolnego Wołyńskiego najdalej do dnia 15 grudnia 1925 r.

Za Kuratora
(—) *Stefan Język.*

Ministerstwo
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
Dnia 21 sierpnia 1925 r.
Nr. 15073-I
W sprawie nadawania nazw publicznych szkołom powszechnym.

Poz. 139. O d p i s.

Do Kuratorjów
Okręgów Szkolnych: Białostockiego w Białymstoku, Łódzkiego w Łodzi i Warszawskiego w Warszawie.

Zmieniając częściowo okólnik do Inspektorów Szkolnych z dnia 14 czerwca 1920 r. Nr. 12024-I, Ministerstwo W.R. i O.P. przenosi na Kuratorja Okręgów Szkolnych prawo zawierdzenia bez odnoszenia się do Ministerstwa W. R. i O. P. wniosków Inspektorów Szkolnych o nadawanie nazw szkołom powszechnym z tem zastrzeżeniem jednak, że w sprawie nadawania szkołom nazw ludzi żyjących należy nadal zwracać się do Ministerstwa.

Za Ministra
podp. *W. Złobicki*
Dyrektor Departamentu.

Kuratorjom Okręgów Szkolnych:

Krakowskiego w Krakowie, Lwowskiego we Lwowie, Poznańskiego w Poznaniu, Pomorskiego w Toruniu, Wileńskiego w Wilnie, Wołyńskiego w Równem,

Pomorskiego w Brześciu nad Bugiem i Wydziałowi Oświecenia Publicznego Województwa Śląskiego w Katowicach.

do wiadomości i analogicznego stosowania się.

Za Ministra
(—) W. Żłobicki
Dyrektor Departamentu

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego
№ 17449/I/25.
W sprawie nadawania nazw publ. szkołom powszechnym.

Równe, dnia 13 października 1925 r.

Inspektorom Szkolnym w Okręgu Wołyńskim.

do wiadomości.

Za Kuratora (—) *Wł. Ściebora.*

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego
№ 20.062/O/25.
Pomoc i opieka dentystyczno-lekarska.

Równe, dnia 30 września 1925 r.

Poz. 140.

Do

Dyrekcyj Szkół Średnich Państwowych i Prywatnych Ogólnokształcących, Seminarjów i Preparand Nauczycielskich, Szkół Zawodowych oraz Inspektoratów Szkolnych w Okręgu Wołyńskim.

W ubiegłym roku szkolnym Kuratorjum poleciło Dyrekcjom szkół średnich (okólnik z d. 21 stycznia 1925 r. Nr. 22030/I/24 H) zorganizowanie nadzoru dentystycznego i pomocy dentystyczno-lekarskiej w powierzonych im szkołach. Niniejszem Kuratorjum nadmienia, że rozporządzenie to obowiązuje i w bieżącym roku szkolnym i dlatego należy niezwłocznie nadesłać roczne sprawozdanie dentystyczne za ubiegły rok szkolny. a także zawiadomić, w jaki sposób omawiana sprawa będzie załatwiona w bieżącym roku szkolnym.

Celem postawienia opieki dentystyczno-lekarskiej na należytym stopniu, każda szkoła winna uczynić wszystko, ażeby stworzyć u siebie gabinet dentystyczny. Należy zaagitować w odpowiedni sposób wśród rodziców, „Koła Przyjaciół" i innych organizacyj społecznych, które interesują się sprawami

szkolnemi, ażeby zechciały na ten cel zaofiarować pewne sumy pieniężne. Stworzenie szkolnego gabinetu dentystycznego nie może być zbyt trudne ze względu na to, że w firmie „W. Świątłowski" w Warszawie przy ul. Zgoda № 15, można nabyć na dogodnych warunkach nawypłat wszystkie przybory dentystyczne.

Co się tyczy szkół powszechnych, przedewszystkiem szkół publicznych w miastach i wszystkich szkół prywatnych, to Inspektoraty Szkolne winny się postarać o to, ażeby w tych szkołach lekarze szkolni badali perjodycznie stan zębów u uczniów (nic) i ażeby wszyscy uczniowie (nice), potrzebujący zabiegów dentystyczno-lekarskich mogli je otrzymywać bezpłatnie, względnie za niewielkie wynagrodzenie, czy to w przychodniach miejskich, Kasach Chorych i inst. t. p., czy też u specjalnie w tym celu umówionych dentystów. I tu stworzenie w każdem mieście specjalnego gabinetu denstycznego szkolnego byłoby najwięcej wskazanem tak ze względu na dobro dziatwy i młodzieży szkolnej, jak i na praktyczne ujęcie omawianej sprawy, a także i na definitywne jej załatwienie.

Kuratorjum oczekuje odpowidnich relacyj najpóźniej *do 1 grudnia 1925 r.*

Termin 1.XII 1925 r. Kurator (—) *W. Sikora.*

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego

№ 20067/0/25 H.

Zwalczania jaglicy wśród dziatwy szkolnej.

Równe, d. 30 września 1925 r.

Poz. 141.

Do
Dyrekcyj wszystkich Szkół Państwowych i prywatnych oraz Inspektoratów Szkolnych w Okręgu Wołyńskim.

Kuratorjum podaje do wiadomości Władz Szkolnych I-szej instancji i wszystkich szkół prywatnych poniższy okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie zwalczania jaglicy wśród dziatwy szkolnej i poleca ściśle wykonać zawarte w nim rozporządzenie.

Za Kuratora (—) *Stefan Język.*

OKÓLNIK

Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych, seminarjów nauczycielskich, inspektorów szkolnych oraz do ogółu nauczycielstwa w sprawie zwalczania jaglicy wśród dziatwy szkolnej.

Do chorób, trapiących dziatwę szkolną, zwłaszcza szkół powszechnych, należy jaglica. Choroba to tem straszniejsza, że

może stać się przyczyną utraty wzroku. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (Generalna Dyrekcja Służby Zdrowia) przedsięwzięło regestrację dzieci jaglicznych na terenie całej Rzeczypospolitej w celu odosobnienia dzieci chorych od zdrowych i ułatwienia im leczenia w specjalnych zakładach wychowawczo-leczniczych. Do tej pory zakładów podobych zorganizowano 5, a mianowicie: w Województwie Krakowskiem (Witkowice), w Województwie Kieleckim (Granica), w Województwie Wileńskiem (Wilno Zwierzyniec), w Województwie Poznańskiem (Śrem) i w mieście stoł. Warszawie (przy ul. Czerniakowskiej).

Zechcą kierownicy szkół i nauczycielstwo współdziałać z lekarzami przy układaniu wykazu imiennego dzieci jaglicznych, podług ustalonych schematów, porozumiewać się z opieką domową w sprawie leczenia tych dzieci, ewentualnie umieszczania ich w specjalnych zakładach leczniczo-wychowawczych.

Warszawa, 7 lipca 1925 r. (L. 6004-25 O. Prez).

Za Ministra Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(—) *T. Łopuszański*
Podsekretarz Stanu.

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego.

Nr. 20100/O/25 H.

Robota ławek szkolnych.

Równe, dnia 5 października 1925 r.

Poz. 142.

Do

Władz Szkolnych I Instancji, Dyrekcyj wszystkich szkół prywatnych Ogólnokształcących Seminarjów i Preparand Nauczycielskich oraz szkół zawodowych w Okręgu Wołyńskim.

Okólnik z dnia 17.IX. 1925 r. № 18917/O/25 poleca wszystkim szkołom dopilnować, ażeby zaprzestano robienia ławek nieodpowiednich i daje wskazówki, co należy uczynić przystępując do roboty ławek szkolnych.

Niniejszem Kuratorjum podaje do wiadomości ofertę, złożoną przez Urząd Więzienia w Równem. Dział pracy tegoż więzieniać pismem z dnia 26.IX.-25 r. L. 117 oświadczył, że będzie załatwiać obstalunki na ławki szkolne po cenach następujących: 1) za jedną ławkę sosnową (stół brzozowy względnie olchowy) z własnego materjału z pomalowaniem i kałamarzami 35 zł., 2) za jedną ławkę z materjału dostarczonego przez zamawiającego—20 zł. z pomalowaniem. Farbę daje więzienie. Nadto reflektant obiecuje dołożyć wszelkich starań, ażeby obstalunki załatwiać solidnie, ściśle według oznaczonego terminu i komu-

nikuje, że całkowity zysk będzie przekazywać Ministerstwu Sprawiedliwości. Kuratorjum uważa ofertę za zasługującą na przyjęcie i zachęca ze swej strony do uwzględniania jej.

Wykonanie zamówień będzie podlegać aprobacie Komisji, wymienionej w powołanym na wstępie okólniku.

Za Kuratora: (—) *Wł. Ściebora.*

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego.

№ 18147/I.

W sprawie przech. uczn. szk. pow. do wyż. oddz. w ciągu roku szk.

Równe, dnia 28 września 1925 r.

Poz. 143.

Do

Inspektorów Szkolnych
w Okręgu Wołyńskim.

Zgodnie z reskryptem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12.IX. 1925 r. № 13937/I. Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego oznajmia, że przechodzenie uczniów szkół powszechnych w ciągu roku szkolnego z oddziału niższego do wyższego jest niedopuszczalne.

W związku z powyższem nie mogą Rady Pedagogiczne wspomnianych zakładów w podobnych kwestjach podejmować uchwał, któreby się sprzeciwiały temu zarządzeniu, nawet gdyby chciano je ulegalizować przeprowadzeniem odpowiedniego egzaminu z uczniem.

O tem zarządzeniu należy zawiadomić wszystkie zarządy szkół powszechnych w poszczególnych powiatach.

Za kuratora: *R. Fleszyński.*

MINISTERSTWO
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publiczn.
Warszawa
Dnia 30 września 1925 r.
№ 8649/O. Prez./25.

W sprawie świadectwa z ukończenia 6 klasowych pensji żeńskich przed rokiem 1905 na terenie b. Królestwa Kongresowego.

poz. 144.

Do

Pp. Kuratorów Okręgów Szkolnych,
Naczelnika Wydziału Oświecenia Publicznego Województwa Śląskiego,
i Wizytatora Liceum Krzemienieckiego.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zawiadamia, że na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 9 września b.r. zapadła następująca uchwała:

Świadectwo z ukończenia całkowitego kursu nauk w6-klasowym zakładzie naukowym żeńskim (t. zw. pensji) na terenie

b. Królestwa Kongresowego przed rokiem 1905 uznaje się za wystarczające do osiągnięcia stanowiska II kategorji w państwowej służbie cywilnej (art. 11 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. Dz. Urz. R. P. № 21, poz. 164).

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego prosi o stosowanie się do powyższej uchwały.

Za Ministra: (—) *Dr. Karol Dawidowski.*
Dyrektor Departamentu.

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego.
№ 21181/O/25.

W sprawie świadectw z ukończenia pensji żeńskich przed r. 1905.

Równe, dnia 16 października 1925 r.

Władzom Szkolnym I Instancji
w Okręgu Szkolnym Wołyńskim.

Przesyła się do wiadomości i stosowania przy przedkładaniu wniosków o mianowaniu urzędników Władz podległych Kuratorjum.

Za Kuratora: (—) *Wł. Ściebora.*

Ministerstwo
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
Dnia 30 września 1925 r.
Nr. 17090/I.

W sprawie dopuszczenia nauczycielek do obrony w Urzędach Dyscyplinarnych.

Poz. 145.

Do

Kuratorjów Okręgów Szkolnych i Województwa Śląskiego w Katowicach.

W myśl art. 16 Dekretu o odpowiedzialności dyscyplinarnej stałych nauczycieli publicznych szkół powszechnych z dnia 7 lutego 1919 r. (Dz. P. P. P. № 14 poz. 187) oskarżonego może bronić w Urzędzie Dyscyplinarnym adwokat, obrońca sądowy, *lub każdy nauczyciel*. Otóż wyrażenie „nauczyciel" rozumiane jest przez niektóre Urzędy Dyscyplinarne przy Radach Szkolnych w ten sposób, że nauczycielek, zgłaszających się na obrońców oskarżonych nauczycielek w Urzędzie Dyscyplinarnym, nie przyjmują, motywując to tem, że prawo stawiania na rozprawie w roli obrońcy przysługuje tylko nauczycielom w ściślejszem znaczeniu.

W celu uniknięcia nieporozumień Ministerstwo na podstawie opinji Wyższego urzędu Dyscyplinarnego wyjaśnia, iż postanowienia art. 16 Dekretu z dnia 7 lutego 1919 (Dz. P.P.P. № 14 poz. 187) mogą być rozumiane tylko w sensie art. 1

tegoż Dekretu. Skoro na podstawie art. 1 powołanego Dekretu stosuje się względem nauczycielek publicznych szkół powszech postanowienia tegoż Dekretu, o ile chodzi o odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycielek, niema prawnych przeszkód przeciw dopuszczeniu nauczycielek do obrony przed Urzedami Dyscyplinarnemi na podstawie art. 16 wymienionego Dekretu.

O tem należy zawiadomić Inspektorów szkolnych i Przewodniczących Urzędów Dyscyplinarnych przy Radach Szkolnych Powiatowych.

Za Ministra
(—) *W. Złobicki.*
Dyrektor Departamentu.

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego
№ 20964/0/25.

W sprawie dopuszczenia nauczycielek do obrony w Urzędach Dyscyplinarnych.

Równe, dnia 17 października 1925 r.

Do PP. Inspektorów Szkolnych
w Okręgu Wołyńskim.

Niniejszem podaje się do wiadomości i zastosowania wyjaśnienia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie dopuszczenia nauczycielek do obrony w Urzędach Dyscyplinarnych.

Za Kuratora
(—) *Wł. Ściebora.*

Ministerstwo
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
Dnia 16 sierpnia 1925 r.
Nr. 14697 I.

W sprawie dodatku na mieszkanie dla nauczycielki zamężnej.

Poz. 146.

Do

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego w Poznaniu.

Załatwiając pismo z dnia 25 czerwca 1925 r. L. 1889-25-O.R.I. wyjaśnia się, że dodatek na mieszkanie, określony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 lipca 1924 r. (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 69 poz. 673) przysługuje tylko tym nauczycielom publicznych szkół powszechnych, którzy nie zajmują mieszkań, dostarczonych im bezpłatnie przez gminy (ust. I. okólnika Min. W.R. i O. P. Nr. 3-25).

Jeżeli nauczyciel z żoną nauczycielką wspólnie zajmują bezpłatnie mieszkanie w budynku szkolnym niepaństwowym lub też mieszkanie w innym budynku, dostarczone przez gminy, dodatek mieszkaniowy nie należy się ani jemu, ani jej.

Za Ministra pod. *W. Żłobicki.*
Dyrektor Departamentu.

Kuratorjom Okręgów Szkolnych i Województwu Śląskiemu do wiadomości.

Za Ministra (—) *W. Żłobicki.*
Dyrektor Departamentu.

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego
Nr. 17044-5058-OR-25

W sprawie dodatku mieszkaniowego dla nauczycieli szkół powszechn.

Równe, dnia 29 września 1925 roku.

Do

Inspektorów Szkolnych Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Przesyła się do wiadomości z wyjaśnieniem, że ewentualne wnioski winny być poparte zaświadczeniem Urzęgów Gminnych, względnie Magistratów.

Za Kuratora *R. Fleszyński.*

Prezydjum
Rady Ministrów
Nr. 14604.

W sprawie zwrotu opłaty szkolnej w szkołach średnich za dzieci funkcjonarjuszów państwowych, wojskowych, sędziów i prokuratorów,

poz. 147. Odpis.

Warszawa, dn. 4 września 1925 r.

OKÓLNIK Nr. 95.

Do
Wszystkich Ministerstw
w Warszawie.

Uchylając wszystkie dotychczasowe moje zarządzenia w sprawie zwrotu opłaty szkolnej w szkołach średnich za dzieci funkcjonarjuszy państwowych, wojskowych, sędziów i prokuratorów w myśl art. 10 ustawy dnia 9 października 1923 roku o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. Rzp. P. Nr. 116 poz. 924) i art. 6 § 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów (Dz. U. Rzp. P. Nr. 134 poz. 1107), zarządzam w ich miejsce w porozumieniu

z p. Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecen'a Publicznego co następuje:

1. Funkcjonarjuszom państwowym, wyszczególnionym w art. 1 i 102 ustawy z dnia 9 października 1925 (Dz. Ust. Nr. 116 poz. 924), wojskowym zawodowym oficerom, wymienionym w art. 112 ustawy z dnia 9 października 1923 r., którzy czasowo pełnią służbę jako niezawodowi, sędziom i prokuratorom oraz praktykantom w służbie administracyjnej i kandydatom na stanowisko sędziowskie, przysługuje w czasie obowiązywania dodatku regulacyjnego zwrot opłaty szkolnej za dzieci (w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 9 października 1923 r.), uczęszczające z powodu braku wolnego miejsca w danej klasie równorzędnej szkoły państwowej do prywatnej szkoły średniej ogólnokształcącej, *mającej prawa gimnazjum państwowego lub prywatnej szkoły średniej zawodowej.*

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego ustala corocznie wykaz wyżej wymienionych szkół prywatnych i podaje je do wiadomości władzom naczelnym.

2. Za dzieci, uczęszczające do prywatnych szkół średnich, które w poprzednim roku szkolnym miały prawa szkół państwowych, *władze asygnujące mogą zwrócić opłatę za pierwsze półrocze danego roku szkolnego.* Zwrot opłaty za drugie półrocze jest zależny od tego, czy danej szkole pozostawiono prawa szkoły państwowej na bieżący rok szkolny.

Za dzieci, uczęszczające do prywatnych szkół średnich, które w poprzednim roku szkolnym praw szkół państwowych nie miały, władze asygnujące nie zwracają opłat szkolnych tak długo, dopóki szkoła praw tych nie uzyska. Jeżeli szkoła na bieżący rok szkolny uzyska prawa, mogą władze asygnujące zwrócić opłatę szkolną wstecz za ubiegłe miesiące tego roku szkolnego, na który szkoła uzyskała prawa szkoły państwowej.

3. Za prywatną szkołę średnią nie uważa się wszelkiego rodzaju kursów (np. maturalnych, przygotowawczych, dokształcających, handlowych, wojskowych i t. p.), które nie należą do normalnych organizacji szkolnych.

Za dzieci, uczęszczające do t. zw. klas podwstępnych i wstępnych prywatnych szkół średnich ogólno-kształcących, które to klasy nie mają odpowiednika w szkolnictwie państwowem, nie zwraca się opłaty szkolnej.

4. Opłata szkolna za dzieci uczęszczające do prywatnej średniej szkoły artystycznej, może być zwrócona tylko w tym wypadku, gdy dziecko ukończyło szesnaście lat życia przed rozpoczęciem półrocza, za które opłata szkolna ma być zwrócona, a funkcjonarjusz przedstawi władzy asygnującej umotywowaną opinję zarządu odnośnej szkoły artystycznej o wyjątkowych zdolnościach artystycznych dziecka i o traktowaniu nauki przez to dziecko jako przygotowania do przyszłego zawodu.

5. Jeżeli dziecko uczęszcza równocześnie do jakiejkolwiek szkoły państwowej, Skarb Państwa nie zwraca opłaty za naukę w szkołach prywatnych.

6. Stosownie do zastrzeżenia, zawartego w art. 10 ustawy z dnia 9 października 1923 r. (Dz. U. Rzp. P. Nr. 116 poz. 924), zwraca się opłatę szkolną *w szkołach średnich ogólno-kształcących do wysokości 30 (trzydziestu) złotych, w szkołach średnich zawodowych do wysokości 45 (czterdeiestu pięciu) złotych miesięcznie*, w której to kwocie wyraża się przeciętny koszt nauczania ucznia w państwowej szkole średniej.

Przez opłatę szkolną, podlegającą zwrotowi rozumie się opłatę, pobieraną przez szkołę prywatną za naukę, z wyłączeniem wszelkich innych należności, jak opłaty za utrzymanie, taksy — egzaminacyjne t t. p.

W wypadkach, gdy kwota opłaty szkolnej w danym zakładzie naukowym jest niższa od kwoty wyżej ustalonej, Skarb Państwa zwraca tę niższą kwotę.

Opłata szkolna za dziecko nie może być w żadnym razie wyższa od opłaty, ustalonej dla ogółu uczniów danej szkoły.

7. Kwoty, należące się z tytułu zwrotu opłaty szkolnej, wypłaca się zasadniczo za miesiące od września do czerwca włącznie.

Jeżeli jednak w odnośnym zakładzie naukowym nauka szkolna odbywa się również w czasie miesięcy lipca i sierpnia, wówczas zwraca się opłatę szkolną również za te miesiące, o ile w ciągu poprzednich miesięcy, stanowiących normalny rok szkolny nie wyczerpano maksymalnej kwoty, do wysokości której zwraca się w ciągu roku szkolnego opłatą szkolną. t. j. 300 (trzysta) względnie 450 (czterysta pięćdziesiąt złotych.

8. Za dzieci, które zostały w całości uwolnione od opłaty szkolnej, względnie, za które opłata została w całości pokryta przez instytucje prywatne, nie należy się zwrot żadnej opłaty.

Za dzieci, zwolnione w części od opłaty szkolnej, wzgl. za które opłata szkolna została w części pokryta przez instytucje prywatne, wypłaca się tylko odpowiednią różnicę.

9. Osoby, wyszczególnione w p. 1, mają prawo do zwrotu opłaty szkolnej, o ile dzieci ich nie zaniedbują się stale w nauce i zachowują się nienagannie. Dwukrotne nieuzyskanie promocji do następnej klasy lub dwukrotna zła ocena zachowania się w świadectwie rocznem odbierają prawo do zwrotu opłaty szkolnej.

10. Za jedno dziecko zwraca Skarb Państwa albo opłatę szkolną w szkole ogólno-kształcącej albo też opłatę szkolną w średniej szkole zawodowej, ale nie łącznie obie opłaty.

11. Zwrot opłaty szkolnej następuje na skutek podania, wniesionego z początkiem roku szkolnego w drodze służbowej do przełożonej władzy asygnującej.

Podanie winno zawierać następujące dane:

a) że petent nie uzyskał zwolnienia od opłaty za naukę dziecka względnie, że uzyskał zniżkę tejże opłaty i w jakiej mianowicie wysokości;

b) że opłata za naukę nie została pokryta przez instytucje społeczne (np. t. zw. koło wpisów szkolnych, koło przyjaciół młodzieży i t. p);

c) że dziecko nie korzysta ze stypendjum, a jeżeli tak, to kto i w jakiej wysokości tego stypendjum udzielił;

d) że dziecko nie uczęszcza do jakiejkolwiek szkoły państwowej.

Do podania należy dołączyć:

a) zaświadczenie dyrekcji miejscowej, względnie najbliższej państwowej szkoły średniej ogólno-kształcącej względnie zawodowej, że dziecko nie zostało przyjęte z powodu braku wolnego miejsca w danej klasie.

Zaświadczenie to, o ile chodzi o szkoły średnie ogólnokształcące, powinno być dołączone wówczas, jeżeli dziecko uczęszcza do klas od I do III włącznie szkoły prywatnej; jeżeli dziecko uczęszcza do klas od IV do VIII włącznie szkoły prywatnej, należy zaświadczenie dołączyć w tym wypadku, gdy miejscowe lub najbliższe gimnazjum państwowe jest tego samego typu, co szkoła prywatna, do której dziecko uczęszcza.

b) zaświadczenie dyrekcji szkoły prywatnej o następującem brzmieniu:

Zaświadczenie.

Dyrekcja . . . . (pełna urzędowo ustalona nazwa szkoły) zaświadcza, że . . . . (imię i nazwisko ucznia wzgl. uczenicy) . . . . . . uczeń (uczenica) klasy (. . .) nie został(ła) zwolniony(na) od opłaty wpisowego (czesnego), które wynosi . . . . . . (podać potem słowami), i (nie) korzysta z funduszów stypendjalnych (ani z jakiejkolwiek pomocy instytucji prywatnych). Uczeń (uczenica) nie wykazał(a) stałego zaniedbywania się w nauce lub zachowaniu w myśl p. 9 zarządzenia Prezesa Rady Ministrów i Ministra Skarbu z dnia 4 września 1925 r. № 14604.

pieczęć szkoły

Dyrektor

. . . . dnia . . . . . .

12. Na podstawie złożonego podania rozstrzyga odnośna władza asygnująca, czy petent jest uprawniony do zwrotu opłaty szkolnej za naukę dziecka.

W razie twierdzącym wydaje władza asygnująca stosowne zarządzenie, ażeby kwota, podlegająca zwrotowi ze Skarbu Państwa została bezzwłocznie wypłacona zakładowi naukowemu oraz ażeby opłatę za naukę w następnych miesiącach, podlegającą zwrotowi ze Skarbu Państwa przekazywano w odpowiednim terminie zakładom naukowym bez potrzeby wnoszenia przez osoby, wymienione pod 1) nowych podań.

Kwota przypadająca do wypłaty z tytułu zwrotu opłaty szkolnej może być wypłacona według uznania władzy asygnującej również osobom, wymienionym pod 1), które winny bezzwłocznie przedstawić zaświadczenie dyrekcji szkoły o dokonanej wpłacie.

W razie wystąpienia dziecka ze szkoły, osoby wymienione pod 1) obowiązane są bazzwłocznie zawiadomić o tem władzę asygnującą, która wyda odpowiednie zarządzenia.

Na osobach tych ciąży również obowiązek zawiadamiania władz asygnujących o zmianach w wysokości opłaty szkolnej i t.p.

13. Zwrot opłaty szkolnej nie przysługuje emerytom, osobom, wymienionym pod 1) a pozostającym na bezpłatnym urlopie oraz pracownikom kontraktowym.

14. Niniejsze zarządzenie odnosi się również do tych osób, wyszczególnionych w p. 1, których dzieci uczęszczają do polskiego gimnazjum prywatnego znajdującego się na obszarze W. M. Gdańska. Do osób tych nie mają zastosowania te postanowienia, które uzależniają zwrot opłaty szkolnej od okoliczności, że dziecko nie zostało przyjęte do państwowej szkoły średniej z powodu braku wolnego miejsca w danej klasie.

Zwrot opłaty nie może jednak przekraczać przeciętnego kosztu nauczania ucznia w polskiej państwowej szkole średniej, t. j. kwoty 30 względnie 45 złotych (p. 6).

15. Kredyt na pokrycie zwrotu opłaty szkolnej w szkołach średnich preliminowany jest na rok 1925 w § 11 działu 1 budżetu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

16. Niniejsze zarządzenie obowiązuje od roku szkolnego 1925/26.

Prezes Rady Ministrów
i Minister Skarbu
(—) *Wł. Grabski.*

Ministerstwo
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

Departament Ogólny
Wydział
Budżotowo - Rachunkowy
Dnia 10 września 1924 r.
Nr. 10081/OR/25.

Do
Wszystkich Władz i Urzędów, podległych bezpośrednio Ministerstwu W. R. i O. P.

Powyższe zarządzenie Rady Ministrów podaje Ministerstwo do wiadomości i stosowania.

Wz. Ministra (—) podpis nieczytelny
Wz. Naczelnika Wydziału
Budżetowo-Rachunkowego

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego
№ 19459/II/25.
W sprawie zwrotu opłaty szkolnej w szkołach średnich za dzieci funkcjonarjuszów państwowych.

Równe, dnia 20 października 1925 r.

Władzom Szkolnym I Instancji
w Okręgu Szkolnym Wołyńskim

Powyżej umieszczone rozporządzenie Rady Ministrów Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego podaje do wiadomości i ścisłego stosowania.

Za Kuratora (—) *Stefsn Język.*

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.
№ 17872/I/25.
W sprawie związku naucz. śpiewu i muzyki.

Poz. 148.

Równe, dnia 21 października 1925 r.

Okólnik

Do

Panów Inspektorów Szkolnych
oraz Nauczycieli śpiewu i muzyki
w Okręgu Szkolnym Wołyńskim.

Związek Nauczycieli śpiewu i muzyki w Krakowie ul. Bernardyńska 7, zwrócił się do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego z prośbą o powiadomienie tutejszego nauczycielstwa o istnieniu takiego Stowarzyszenia i zachęcenia do zgłaszania się tam na członków. Cel i program pracy, jaki sobie wspomniany Związek wytknął, przemawiają za tem, by go poprzeć przez zgłoszenie wstąpienia do Związku i przyjęcia czynnego udziału w jego pracy.

W chwili obecnej szczególniej, gdy Nauczycielstwo tutejsze po przesłuchaniu urządzonych w ostatnich czasach kursów śpiewu, więcej się może nim zainteresowało i chciałoby nabyte z tej dziedziny wiadomości pogłębić i utrwalić, nawiązanie łączności ze Związkiem Nauczycieli śpiewu i muzyki, byłoby krokiem bardzo pożądanym, mogąc rzeczywiście przyczynić się do racjonalnego i zgodnego z programami prowadzenia śpiewu nie tylko w szkole z młodzieżą ale i do rozpowszechniania go wśród tutejszej ludności wogóle.

Członkowie Związku oprócz wpisowego, wynoszącego 1 zł., wpłacają wkładkę roczną 5 zł., za co otrzymują miesięcznik „Muzyka i śpiew“ wraz z dodatkiem „Melodje“.

Podając powyższe do wiadomości, Kuratorjum zachęca Nauczycieli śpiewu i muzyki do wstąpienia do Związku.

Za Kuratora: (—) *Wł. Ściebora.*

Ministerstwo
Spraw Zagranicznych
Departament Konsularny
Wydział K, II.
Nasza L.Dz.K.II.a.29809/25

Poz. 149.

Odpis.

Warszawa, dnia 16 września 1925 r.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych niniejszem zawiadamia, na podstawie wyjaśnień, otrzymanych z Wydziału Konsularnego Poselstwa R. P. w Moskwie, że stosownie do wydanych ostatnio przez Władze sowieckie cyrkularzy, zezwalających na wydawanie informacji o przebiegu służby za rządów carskich, t. zw. „sprawek“, K. L. S. Z. zgodził się obecnie je wydawać na żądanie R. P. w Rosji; mają one stanowić krótki wyciąg z wykazów stanu służby (dawniejszych „posłużnych spisków“) i tyczyć się ściśie przebiegu służby, z pominięciem rozmaitych danych, np. o pochodzeniu, rangach, orderach itp.

Koszt wydobycia tego rodzaju dokumentów, prócz opłat stemplowych i konsularnych, wynosi 5 rb. zł.; jest to opłata, pobierana przez władze sowieckie, za wydanie wszelkiego rodzaju dokumentów, która winna być wpłacona gotówką z góry do Kasy Konsularnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Do Ministerstwa Wyznań
Religijnych i Oświecenia
Publicznego.

w/m.

Za Ministra (—) *W. Babiński.*
Dyrektor Departamentu.

Ministerstwo
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
Warszawa.
Dnia 20 września 1925 r.
№8530-25. O. Prez.

Kuratorjom
Okręgów Szkolnych

do wiadomości.

Za Ministra (—) *Dr. Karol Dawidouski.*
Dyrektor Departamentu.

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego
№ 20279/0/25.
W sprawie: uzyskania dokumentów o służbie w Rosji.

Równe, dn. 21 października 1925 r.

Władzom Szkolnym
w Okręgu Szkolnym Wołyńskim.

przesyła się do wiadomości.

Za Kuratora: (—) *Wł. Ściebora.*

BIBLJOGRAFJA.

Nowe książki dla szkół powszechnych.

1) *Bohdan Dyakowki* — Początkowa nauka o przyrodzie dla Oddz. I i II. Nakład Gebethnera i Wolffa w Warszawie, Cz. II tego samego autora dla Oddz. III. Cz. III tego samego autora p. t. Przyroda dla Oddz. IV.
2) *Dr. A Kozłowska* — Pogadanki o roślinach i glebie wraz z wycieczkami, wskazówkami metodycznemi dla nauczyciela dla użytku niższych oddziałów szkoły powszechnej. Nakładem Książnicy Atlasu.
3) *Bohdan Dyakowski* — Historja naturalna w 2 częściach. Nakładem Arcta w Warszawie. (Podręcznik ułożony podług zbiorowisk dla nauczyciela).
4) *Stanisław Pawłowski* — Geografja dla szkół powszechnych. Nakładem Książnicy Atlasu.
5) *Pawłowski i Janelli* — Polska współczesna podręcznik dla klasy VII szkół powszechnych. Nakładem Książnicy Atlasu.
6) *Boguszewska* — Patrz dokoła cz. III, wyd. II, M. Arct, Warszawa.
7) *Kołodziejczyk i Sumiński* — Podręcznik do nauki przyrody na kl. IV. M. Arct, Warszawa.
8) *Wąsik* — Tematy z języka łacińskiego na kl. V i VI. M. Arct, Warszawa.
9) *Chwiałkowski* — Algebra na kl. V. M. Arct, Warszawa.
10) *Dyakowski* — Historja naturalna cz. I, wyd. XIV. M Arct, Warszawa.
11) *Zydler* — Geometrja wyd. XIV, zmienione.
12) *A. Danysz* — O wychowaniu. Książnica Atlas, Lwów.
13) *Dr. F. Kierski* — Podręczna Encyklopedja pedagogiczna 2 tomy. Księżnica Atlas, Lwów.

Od Administracji.

Administracja „Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego“ posiada na składzie niewielką ilość zapasowych egzemplarzy „Dziennika Urzędowego“ z roku 1924 i za I półrocze roku 1925.

Cena za komplet rocznika 1924 r. (II półrocze) 3 złote.

Cena za komplet N-rów za I półrocze 1925 r. 3 złote.

Należność przy zamówieniu, jak również prenumeratę wpłacać należy na konto P. K. O. № 30.365 (blankiety do nabycia w każdym urzędzie pocztowym). W razie przesyłania należności przekazem pocztowym adresować należy: Stefan Język redaktor „Dziennika Urzędowego Kuratorjum OSWoł.“ z wyraźnem zaznaczeniem na odcinku przekazu, że wysłana kwota przeznaczona jest na przedpłatę „Dziennika Urzędowego“.

Treść N-ru 10 (15) Dziennika Urzedowego

Kuratorjum O. S. Woł.

Cena prenumeraty rocznej wynosi **złotych 6**, półrocznie zł. 3. Numer pojedyńczy **60 groszy**. Podwójny 1 złoty 20 gr.

Prenumeratę należy wpłacać czekiem P. K. O. № 30365.

Dziennik Urzędowy Kuratorjum O. S. Woł. wychodzi raz na miesiąc, w objętości $1^1/_2$ do 2 arkuszy druku.

Adres Redakcji i Administracji: **Równe, Woł. Kuratorjum.**

Redaktor Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego: **Stefan Język.**

Drukarnia i Introligatornia Woł. Urzędu Woj.—Łuck—2983.

DODATEK

do Nr. 10 (15) Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wołyńskiego.

Kuratorjum
Okręgu Szkolnego
Wołyńskiego
Załącznik do poz. 138.
Dz. Urz. Kuratorjum O. S.
Woł. Nr. 10.

Szkic przemówienia na uroczystość rocznicy „Hołdu Pruskiego"

W czerwcu roku bieżącego obchodziliśmy 9-setną rocznicę koronacji króla Bolesława Chrobrego, dziś zaś święcimy czterechwiekowy jubileusz „Hołdu Pruskiego". Pomiędzy obu świętami zachodzi ścisły związek, bo oba czczą pamięć wielkich zdarzeń w dziejach walk nie tylko narodu polskiego, lecz i plemion słowiańskich, walk tysiącletnich z narodem niemieckim, walk, które zaczęły się tysiąc lat temu i jeszcze nie skończyły do chwili obecnej. Aby zrozumieć co to był „Hołd Pruski" i jakie było i jest do dziś dnia jego znaczenie, musimy po krótce przypomnieć sobie historję stosunku plemion słowiańskich do Germanów.

Pisze Nestor, sławny kronikarz ruski: „I przyszedłszy Słowianie zasiedli na Wiśle i przezwali się Lachowie, a od tych Lachów przezwali się jedni Polanie, drudzy Lutycy, inni Mazowszanie, inni Pomorzanie". Cóż znaczą te słowa sławnego kronikarza? Otóż to, że dawno przed wiekami, kraje, które dziś zamieszkują Niemcy, były zamieszkane przez Słowian, że siedziby Słowian sięgały daleko na zachód aż po ujście wielkiej rzeki Łaby i że całe wybrzeże morza Bałtyckiego od tej rzeki aż po Wisłę i dalej na wschód należało do plemion słowiańskich. Były tam liczne wielkie miasta słowiańskie i wspaniałe świątynie, w których Słowianie czcili swoich bogów, bo byli wtedy jeszcze poganami. Dziś na tych ziemiach panoszą się Niemcy. W krwawych wojnach, trwających całe stulecia, posuwali się oni ciągle dalej i dalej na północ ku morzu Bałtyckiemu i ku wschodowi, znacząc swą drogę, jak to jeszcze i dzisiaj umieją, strugami krwi ludzkiej, gruzami miast i wsi. I niestety! pomagali im nieraz w tym strasznym pochodzie sami Słowianie, bo, żyjąc w niezgodzie pomiędzy sobą książęta plemion słowiańskich nieraz i nie dwa razy wzywali na pomoc

Niemców przeciw swym braciom z krwi i pochodzenia, a Niemcy oczywiście chętnie słuchali zaproszenia, by pomóc, ale z pomocy tej tylko oni wyciągali korzyści, a tracili swe ziemie Słowianie. I uczą nas dzieje, że nikt jeszcze nie zyskał na pomocy niemieckiej, lecz owszem każdy na niej stracił.

Najsilniejszy opór stawiali Niemcom zawsze Polacy. Bolesław Chrobry całe życie z nimi zwycięsko walczył i stworzył silne i potężne państwo, którego celem było powstrzymanie Niemców w ich pochodzie na wschód. Ale chociaż po śmierci Bolesława Chrobrego, kiedy zabrakło Polsce tak wielkiego wojownika, państwo jego osłabło, mimo to staczało dalej ciężkie i przeważnie zwycięskie boje z odwiecznym swym wrogiem. Dość wspomnieć czyny Bolesława Krzywoustego, który zdobył Pomorze, zagrożone przez Niemców, a cesarza niemieckiego, Henryka V, pobił w sławnej bitwie na Psiem polu.

Dotychczas niebezpieczeństwo zalewu niemieckiego groziło Polsce tylko od zachodu, — nadeszły jednak czasy, kiedy zawisło nad nią także od północy. Tam przy ujściu Wisły i na wschód od niego mieszkało plemię Prusaków, spokrewnione z mieszkającymi dalej Litwinami i Żmudzinami. Było to plemię pogańskie, dzielne i wojownicze. Walki z Prusakami toczyła Polska już od wieku XI, ale pokonać ich nie mogła. Prusacy napadali też często na ziemie polskie i książęta mazowieccy, najbliżsi ich sąsiedzi, dużo mieli z nimi kłopotu. Jeden z nich, Konrad Mazowiecki, brat młodszy Leszka Białego, sprowadził sobie w r. 1226 do pomocy zakon rycerski tz. Krzyżaków. Nosili oni na zbroi biały płaszcz z czarnym krzyżem — stąd pochodzi ich nazwa. Ale krzyż mieli tylko na płaszczu, nie mieli zaś go w sercu. Usadowiwszy się w darowanej im przez ks. Konrada ziemi chełmińskiej, podbili z czasem nie tylko Prusaków, lecz nawet sięgali po polskie Pomorze, zagrozili Litwie, a wreszcie samej Polsce. Z ziem zdobytych na Prusakach, Litwie i Polsce utworzyli Krzyżacy silne państwo nad brzegami Bałtyku. Panowanie ich było srogie. Tępili ludność słowiańską i pruską ogniem i mieczem i dopuszczali się strasznych gwałtów i okrucieństw. Polska musiała toczyć z nimi długie i ciężkie wojny. Walczył z nimi król Władysław Łokietek i pobił ich w r. 1331 pod Płowcami, a potem, kiedy Litwa, Ruś i Polska połączyły się za Władysława Jagiełły w jedno państwo, przyszło w roku 1410 do wielkiej i sławnej bitwy pod Grunwaldem, w której zmierzył się świat słowiański z germańskim i Niemców pokonał. Ta bitwa złamała na razie potęgę krzyżacką. Pognębiony dotychczas naród pruski wypowiedział Krzyżakom posłuszeństwo i posłał poselstwo do króla Kazimierza Jagiellończyka, by przyjął go pod swą opiekę i przyłączył Prusy do Polski. Król zgodził się na to, ale Krzyżacy stawili zacięty opór. Wojna trwała lat 13 i zakończyła się pokojem

w Toruniu, na mocy którego większość ziem krzyżackich przyłączono do Polski, Krzyżakom pozostały tylko tzw. Prusy wschodnie, Wielki Mistrz jednak musiał uznać zwierzchnictwo polskie i składać królowi polskiemu hołd.

Wypełniali to jednak tylko pierwsi mistrzowie, a następni już pod koniec 15 wieku przestali dotrzymywać przyrzeczenia; zaostrzyła się sprawa hołdu, kiedy wielkim mistrzem obrano ks. Albrechta brandenburskiego, pochodzącego z rodu Hohenzollernów. Chociaż matka jego była rodzona siostra króla Zygmunta I, Albrecht, podjudzany przez cesarza niemieckiego, hołdu złożyć nie chciał. Wtedy król Zygmunt I zagroził mu wojną. Były to czasy, kiedy w Niemczech zaczęły się wojny religijne, wywołane wystąpieniem Lutra. Albrecht nie mógł spodziewać się poparcia z Niemiec w walce przeciw Polsce, a ponadto pragnął zagarnąć posiadłości zakonne dla siebie, jak to czynili inni książęta niemieccy w tym czasie, dlatego zrzucił z siebie habit zakonny, przyjął wiarę Lutra, ogłosił się świeckim księciem Prus wschodnich i poddał się Zygmuntowi I. Tak zakończyły się smutne dzieje zakonu krzyżackiego.

W dniu 10 kwietnia 1525 r. złożył Albrecht już jako książę Prus wschodnich hołd Zygmuntowi I-emu, czem uznał przynależność swego księstwa do Polski. Król Zygmunt zasiadł na tronie, ustawionym na rynku krakowskim, otoczony świetnem gronem pierwszych dostojników państwa, a przed nim ugiął kolana ks. Albrecht, ślubując Polsce w swojem i swych następców imieniu wierność i posłuszeństwo.

Scenę tę przedstawił na wspaniałym obrazie Jan Matejko, jeden z największych malarzy polskich. (Uwaga: o ile obraz ten znajduje się w szkole, należy go w czasie uroczystości umieścić na widocznem miejscu i tutaj opisać).

Lecz zdrada Krzyżacka nie zamarła, mimo, iż zakon Krzyżacki przestał istnieć. Korzystając z osłabienia Polski wskutek wojen prowadzonych z Turkami i Szwedami, książęta pruscy wypowiedzieli potem posłuszeństwo Polsce, a wreszcie ogłosiwszy się królami Prus, pierwsi przyłożyli rękę do jej rozbiorów. Z Prus też wyrosło cesarstwo niemieckie, które zagroziło całemu światu tak, że wreszcie wszystkie prawie narody świata wypowiedziały Niemcom wojnę, która skończyła się klęską Niemiec. Na jakiś czas został wstrzymany ich rozwój, ale już powoli dochodzą do sił i może w niedalekiej przyszłości nadejdzie chwila, że znowu zagrożą Polsce. Tysiąc lat niemal Polska powstrzymywała ich napór ku wschodowi, którym grożą zalewem całej Słowiańszczyźnie. I dziś znowu Polsce przypadła rola obrony Słowian przed Niemcami, i gdyby Polska w tej odwiecznej walce uległa, przyjdzie kolej na inne narody słowiańskie. Bo nienasyconym jest duch niemiecki i zawsze

pożąda zdobyczy, a gdy jedną pochłonie, sięga po drugą. Do tej walki z Niemcami musimy się wszyscy przygotować, aby nas nie zaskoczyli bezbronnymi, nie możemy bowiem dopuścić do tego, by się stać pokornymi sługami Niemców, lecz raczej tąk wzmocnić siły naszego Państwa, by kiedyś, gdy pora przyjdzie, spotkał Niemców drugi Grunwald. W walce tej, jak pod Grunwaldem, muszą wziąć udział wszystkie narody słowiańskie, bo tyłko wspòlna moc pozwoli pokonać odwiecznego wrega niemieckiego.